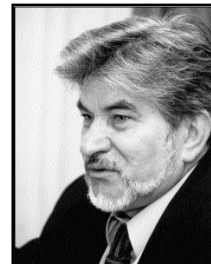

ДЕНЬ ПЕРЕМОГИ. ЧИ ПАМ'ЯТАЄМО?

Сьогодні в номері:

На захист
селян

стор. 3

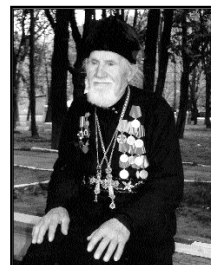
Батурин
воскреслий

стор. 4

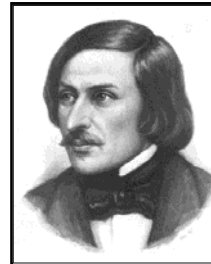
Армія
і реформи

стор. 5

Читацьке
віче

стор. 8—9

Заповіт
Гоголя

стор. 10

Дорога
в любов

стор. 11—12

А музика
звучить

стор. 13

Прогулянка
садом

стор. 14—15

Фото Г. Обарської

СЬОГОДНІ...

Поділ. Андріївський узвіз.
Внизу дзвонить трамвай.
Іде і не ховає сліз
Старенький Миколай.

Музики. Гам. Дешевий
крам.

Шукає місця скраю...
І тільки гіпсові коти
очей не відвертають...

Затримав пенсію "Аваль",
Життя — могильна глина.
Торгують дідову медаль
"За взяття Берлина".

Доволі збіглося покупців —
і ліві тут, і праві...
Та смертні стогони бійців
на вічній переправі

на мить збудили старика
і випростили спину,
і піднеслась його рука
у напрямку Берліна!

Неначе маятник, медаль
розбила кола часу:
Дніпро і Вісла, і Дунай
перелилися в чашу,

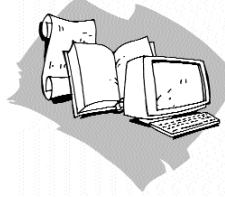
і він допив її до дна,
і — вже з небес — дивився,

Як срібний стертий
круглячок
Андріївським котився:

минувши хлібний магазин,
Дунай і Раву Руську,
він таки влучив у Берлін,
у браму Брандербурзьку!

...Дунай і Вісла,
і Дніпро,
і Рейн, і ти, Мораво!..
І срібло, що — не взяв! —
Харон
на вічній переправі...

Любов ГОЛОТА

ПОДІЯ

ПРОСВІТЯНИ ВСЬОГО СВІТУ, ЄДНАЙТЕСЯ!

24 квітня 2004 року в Києві відбулася сесія Головної ради ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка. На сесії, на якій головував Павло Мовчан, розглядалися такі питання:

— Про мовно-духовну ситуацію в Україні.

— Про організаційне зміцнення структур «Просвіти».

— Про всенародне будівництво Тарасової церкви.

Сесія відзначила, що мовно-духовна ситуація в Україні є критичною. Антиукраїнські олігархічні та комуністичні сили тягнуть Україну до імперського ярма. Угода про ЄП, прийнята Верховною Радою, загрозлива для державного суверенітету України.

Продовжується окупація інформаційного простору, триває інформаційний терор, інформаційне приниження української нації. Українська мова послідовно витісняється з телебачення, радіо, газет, книговидавництва та всіх суспільних сфер.

Цинічна та байдужа влада стала на заваді функціонуванню української мови, культивує російську. Першочергове завдання «Просвіти» — об'єднати просвітян, усі національно-демократичні сили, аби протистояти аморальності, цинізму та процесу тотального зрощення на всіх рівнях, активно й послідовно відстоювати українську національну ідею, базовану на багатостих духовних і морально-етичних цінностях українського народу.

Виступаючи підтримали рішення про те, що національні ЗМІ мають вести мовлення виключно українською мовою, прийняте 19 квітня ц. р. Національною радою України з питань телебачення та радіомовлення.

Головна рада рекомендувала об'єднанням «Просвіти» активно проводити роботу з розширення мережі структур, прийому нових членів до лав «Просвіти». Особливу увагу приділяти первинним осередкам, які є основою громадської організації.

Виступаючи зазначили (Л. Філонов, В. Семистяга, С. Волковецький, В. Заремба, Т. Шевченко), що в останні роки занепадає сплата членських внесків. Цей факт негативно впливає на організаційну та фінансову діяльність «Просвіти». А тому об'єднанням рекомендовано проводити роботу зі збирання членських внесків, які використовуються для просвітницької діяльності на місцях.

У день перепоховання праху Великого Кобзаря з Росії в Україну — 22 травня — провести в Каневі урочисту сесію Головної ради, організувати «круглий стіл» із залученням учених, архітекторів, будівельників, зацікавлених організацій (відповідальні за організацію М. Нестерчук та І. Ліховий).

Члени Головної ради Микола Кульчинський, Василь Чепурний, Володимир Семистяга, інші виступаючи рекомендували просвітянам України підтримувати блок «Наша Україна» та його політичні дії.

• **Микола НЕСТЕРЧУК**, відповідальний секретар, заступник голови ВУТ «Просвіта»

БАТУРИН. ВОСКРЕСІННЯ

2 листопада 1708 року гетьманська столиця України — місто Батурин — була спалена військом московського царя Петра I, яким керував так званий «світліший князь», державний злодій Меншиков. Тисячі батуринців — захисники фортеці й мирні жителі, в тому числі жінки, діти, люди похилого віку — були по-звірячому вбиті. Ця трагедія майже 300 років замовчувалася правителями царської та більшовицької Москви.

...На високому пагорбі над плавним Сеймом розташоване це селище міського типу в Бахмацькому районі.

Лише майже через три століття, уже в незалежній Україні, було відроджено історичну пам'ять Батурина — трагедію, пов'язану з іменем славного гетьмана України Івана Мазепи. У цьому відродженні велику роль відіграли товариство «Просвіта», Народний Рух України (нині — УНП і НРУ), такі українські патріоти, як львівський письменник Роман Іванчук, автор роману «Орда» — про трагедію Батурина.

На жаль, на державному рівні справа відродження Батурина і в історичному, і в соціальному плані

коли досі не було навіть скромного пам'ятника жертвам Батуринської трагедії 1708 року. Дивуватися тут нема чому: в Україні — досі не українська влада.

Та ось за справу взялися національно-демократичні сили, громадськість. Торік стараннями блоку Віктора Ющенка «Наша Україна» було створено громадську ініціативу «Відродження Батурина». Цю роботу очолив заступник голови Української народної партії, народний депутат із фракції «Наша Україна» В'ячеслав Кириленко. За короткий час вдалося відродити в селищі храм Української Православної Церкви Київського патріархату, допомогти музею «Гетьманська столиця». Ще одні-

Державної премії України імені Т. Шевченка Анатолій Гайдамака.

Церемонія почалася із символічної акції — перепоховання біля підніжжя пам'ятника останків жителя Батурина, загиблого під час різанини 1708 року. Труну з останками поховання, Віктор Ющенко, Іван Плющ та інші гості зі столиці. Обряд поховання здійснив єпископ Чернігівський і Ніжинський Церкви Київського патріархату, преосвященніший Михаїл. Звучав салют із козацької гармати. Останню шану землякові віддали козаки Батурина та всі присутні.

А потім відбувся багатолюдний мітинг. На майдані перед пам'ятником — батуринці, гості з Києва, Чернігова, багатьох районів області, представники УНП, інших партій блоку «Наша Україна». Із хвилюючою промовою виступив селищний голова Батурина, представник «Нашої України» Михайло Івашенко. Про нашу історичну пам'ять, про потребу відродження незалежної, сильної, квітучої України говорили і Віктор Ющенко, і представники його фракції: голова УНП Юрій Костенко, Іван Плющ (депутат від цього округу), видатний поет і громадський діяч Іван Драч, голова товариства «Просвіта» Павло Мовчан, В'ячеслав Кириленко. Присутніх вітав уславлений український співак Дмитро Гнатюк, який проголосив учасникам акції «Многая літа».

...На багато кілометрів довкіл, аж за чарівний Сейм, простяглися мальовничі ліси та луки. Саме звідти, з Півночі та Сходу, часто повзли на Батурин й інші українські землі хижі орди. Нехай ніколи більше цього не буде. Історія завжди в нашій пам'яті, а сьогодні — з нами. Воскрес Батурин, воскресла Україна!

• **Петро АНТОНЕНКО**
Фото автора і В. Чепурного

На фото: пам'ятний хрест; під час мітингу; козаки Батуринської сотні і священник місцевої церкви отець Роман.

— не рухасться. Жоден із двох наших Президентів — ні Кравчук, ні Кучма — не бували на козацьких святах у Батурині, які проводяться тут щоліта, або на вшануванні жертв трагедії, яке проводиться щороку в листопаді. Непочатий край роботи з реставрації і збереження у належному стані пам'яток старовини. Досить сказати, що на кілька десятиліть розтяглася безкінечна реставрація палацу Кирила Розумовського — останнього гетьмана України (до речі, це єдина уціліла гетьманська резиденція). Ще кілька років тому можна було відкрити в містечку пам'ятник Іванові Мазепі, який уже був виготовлений в Києві, але це не зроблено й по сьогодні. Що каза-

єю вагомою справою «Нашої України» стало спорудження величезного пам'ятника жертвам Батуринської трагедії 1708 року. Відкриття його відбулося напередодні Великодня.

Вражаючий і водночас суворий пам'ятник у вигляді величезного кам'яного хреста з бронзовою фігурою розп'ятого Ісуса Христа — символ розп'ятого та воскреслого Батурина, розп'ятого і воскреслого України. Встановлений він поруч із центром селища — на високому пагорбі над Сеймом. Саме тут стояла Батуринська фортеця, підступно взята за сприяння зрадників і спалена московитами.

Автор пам'ятника — відомий український скульптор, лауреат

ХРАМ ЗНАНЬ ЗРОСТАТИМЕ

На масштабному будівельному майданчику української школи-гімназії в Сімферополі люди і техніка працюють у три зміни навіть у святкові дні. Чітко організована, забезпечена на перспективу матеріальними і фінансовими ресурсами робота йде «з

коліс», адже за 10 місяців потрібно виконати дворічний обсяг робіт. За рекордних темпів спеціалісти витримують найвищу якість. Уже височіють головні навчальні корпуси. Почато спорудження плавального басейну. Вирішується питання підігріву

води. До 15 травня буде повністю завершено другий навчальний корпус, який з'єднають з системою всіх інших основних споруд спеціальним переходом. За розрахунками гендиректора потужної кримської будівельної фірми «Консоль», пік ударної бу-

ДОКУМЕНТ

БАТУРИН — ЖЕРТВА НЕ ТІЛЬКИ 1708 РОКУ, АЛЕ Й «ТЕМНИКІВ» 2004-го

Заява уповноваженого Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації

У страсну суботу в Батурині з ініціативи народного депутата України Віктора Ющенка та за участю ще 8 народних депутатів було відкрито й освячено пам'ятник-хрест жертвам різанини 1708 року й перепоховано останки жертв московських репресій. При багатолюдді на місці фортеці над Сеймом постав величний знак пам'яті про нашу історію, автором якого є лауреат Національної Шевченківської премії Анатолій Гайдамака. Освячення хреста та поминальну службу здійснив преосвященніший Михаїл, єпископ Чернігівський і Ніжинський. Все було по-людськи.

Та інакше повелися керівники інформаційних процесів у області. Жодна обласна державна чи комунальна газета, засновниками яких є державна адміністрація та обласна рада, не повідомили про цю подію. Районна газета «Голос Присейм'я» зуміла так подати інформацію, що з усіх присутніх згаданий тільки один артист, який не грав ключової ролі в проведених заході. Обласна телерадіомовна державна компанія «Сівер-центр» обмежилася короткими повідомленнями, хоча були відзняті та записані репортажі, достойні цієї події. Вони не вийшли в ефір, бо «кимось» повідомлено, що, мовляв, не відбулася екстимація перепохованих останків. Крайшого пояснення автори «темників» придумати не могли, а це не витримує ніякої критики. Адже останки були розкопані археологами ще минулого літа на місці поховань жертв російських військ, ідентифіковані спеціалістами саме 1708 роком, зберігалися в заповіднику «Батурин — гетьманська столиця» і не підлягали ніякій екстимації. Власне, а якби й підлягали, — то хіба це щось змінює у інформаційній події — відкритті пам'ятника?!

Справжня причина заборони полягає в причетності до цього заходу лідера політичного блоку «Наша Україна» Віктора Ющенка. Влада його боїться. Влада не хоче відродження української пам'яті. Боязнь влади доходить до того, що автори заборон на висвітлення суспільно значимої події остерігаються навіть назвати себе. Ті, хто працював у радянській журналістиці, пам'ятають, що тоді автори заборон не ховалися. Нинішні ж «лицарі плаща й кинджала» боються світла, як чорт ладану. Мабуть, справи їхні кепські...

Зі співчуттям до темних душ авторів «темників» —

• **Василь ЧЕПУРНИЙ**, голова обласного товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка

ПОСТ «СП»

дови припаде на кінець червня, коли тут працюватиме одночасно понад тисяча спеціалістів. Обіцяні на 1 вересня урочисті входи в один із кращих в Україні храм знань відбудуться обов'язково.

• **Віктор ХОМЕНКО**, Крим

Закінчення.

Початок на с. 11

ню, а воно допомагатиме своїм батькам. Держава повинна створити всі умови саме середньому поколінню, щоб воно могло розвиватися. Я вже, наприклад, маю своє підприємство, я нормально почуваю себе в цьому житті й можу допомогти своїм родичам.

— **Розкажіть про Вашого сина.**

— Денис Повалій навчається на четвертому курсі інституту міжнародних відносин. На факультеті інформації. Вчиться гарно. Неодружений, товаришує із дівчиною.

— **Які в нього стосунки з музикою?**

— Дуже любить музику: складає пісні — пише вірші, мелодії, робить аранжування, — і сам співає.

— **Чому він не пішов цим шляхом?**

— Я не думала, що це виявиться так сильно — протягом останніх 2—3 років. Спочатку Денис не дуже-то й знав, ким він хоче бути, до чого має більшу схильність. А зараз весь час у музиці живе, навколо — сама музика.

— **Це захоплення має вже якісь конкретні результати?**

— Поки що — ні. У нього немає жодної професійної роботи. Я маю на увазі — студійного запису. Ми поки що не вкладали ніяких коштів. Якщо Денис серйозно захоче, як тільки вирішимо, що цього хочемо всі ми, тобто переконаємося, що він готовий не тільки співати для себе, але й виходити на сцену, усвідомлюючи велику відповідальність, тоді — зелене світло. А так ми не можемо собі дозволити заради розваги дитини вкласти в нього гроші, щоб він побавився — і все. Ні. Кожна копійка на рахунок. Якщо він буде серйозно працювати, буде концертувати, “відбивати” вкладені гроші, то, звичайно, будуть записи й на професійній студії, відеокліпи, будуть ефіри на радіо й на телебаченні і таке інше.

СПОСІБ ЖИТТЯ.
СІМЕЙНІ ПОГЛЯДИ
НА ТВОРЧІСТЬ

— **Виходячи на сцену, артист віддає себе людям. Яким чином Ви поновлюєте свою життєву енергію? Чи є у Вас секрети оновлення здоров'я?**

— Секретів немає. Для мене вкрай важливо, щоб у моїй сім'ї панували злагода і спокій, щоб усі мої рідні та близькі були здорові, щоб я не нервувала, переступаючи поріг дому. Якщо в мене вдома все добре, я дуже швидко відновлююся. А коли хтось захворів, то це для мене найгірше, я дуже хвилююся, і тоді мені важко.

— **Що, на Ваш погляд, руйнує сім'ю?**

— У першу чергу, підозра й недовіра один до одного. На цій основі починаються лайки... У сім'ї чіпляються один до одного: ти не постарався, ти не зробив. У серці недовіра-підозра, і от людина вже тебе драгує: не так сидить, не так їсть, не так ніс чухає. А коли є любов і взаємоповага в сім'ї, то віра в іншу половинку стає способом життя. Коли люди стають отими половинками-взаємодоповненнями, стають одним цілим, от тоді тільки буде злагода і спокій. На душі легко-легко, ти не нервувеш, тому що чоловік прийде додому, погладить і скаже: “Кохана моя, ти — найкраща”. І ти йому відповіси тими ж самими

словами і почуттями. А коли він прийшов, дметься та мовчить, ти вже думаєш: “Боже, де це він був, що там у нього?” Міць сім'ї залежить від того, чи може чоловік розкрити свою таємницю дружині. Так, він приходив, буває, незадоволений додому, але він знає, що зараз розкаже дружині про свої неприємності, і вона його зрозуміє, і вони разом долатимуть негаразди. Це і є лікуюча довіра.

— **А які риси в чоловіках для Вас неприйнятні?**

— Мужчина не повинен бути фальшивим і боягузом.

— **Що їмпоує в чоловіках?**

— Лицарське ставлення до жінки.

— **Я коли молоденький був, то мені, насамперед, щоб вродлива була; подорослішав — щоб добра і розумна. А зараз, знаєте, такий егоїзм чоловічий: щоб самовіддана була, і ні в яких дрібницях зради не допускала.**

— Про це взагалі не може бути

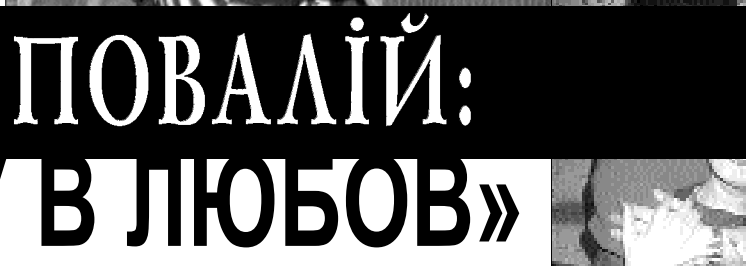
ТАЇСІЯ ПОВАЛІЙ:
«Я ВЕДУ В ЛЮБОВ»

мови. Люди йдуть на зраду, коли не відчувають, що вдома в них є надійний тил, коли людина не насичується вдома радістю, комфортом, ніжністю, вірністю, — тому знаходить щось нове й цікавіше десь інде. З іншого боку — це є мистецтво: уміти бачити тільки найкраще в своїй половинці. У кожного є якісь негативні риси (немає людей ідеальних), тобто, в кожного є свій “зсув” — ти повинен знати цей “зсув” і просто не реагувати. Ну, він такий, а я така... Він же приймає мене такою, якою я є, отже, і я повинна приймати його таким, який він є. Хоча це дуже важко. Однак я знаю, що вже його не перероблю, тим більше, що в нього є багато інших гарних рис, які мені подобаються, і тому мене не драгують його недоліки. До цього треба дійти мозком, під-

готувати себе. Це не просто так собі: ой, я закохана! На наступний день нова думка: “За що люблю? За те, те, те... Але таких рис багато в інших, я, може, іншого люблю”. Ось, скажімо, Ігор, чоловік мій (в очах Таїсії з'являються веселі бісики). У нього було безліч жінок, я — третя офіційно.

— **Подас вневпнений голос Ігор Ліхута:**

— Більше, ніж безліч!
Повалій: І я його розумію. Він бідний і нещасний. Він же шукав, шукав собі ідеал! А немає ідеалів! Усі однакові. Усе залежить від того, хто до кого як ставиться.

— **Ігоре, до Вас питання. Тая така лагідна й усміхнена. Це її постійний стан?**

Ліхута: Як у кожній жінки, все залежить від настрою. Якщо настрої гарний, Тая біленька і пухнаста. Якщо настрої погані, у мене додається сивого волосся.

Повалій (задержувато): Немає ідеальних людей.

Ліхута: Її гарні риси переважають погані. Тому я намагаюся не бачити поганих рис, або просто заплющую очі. Я — людина, котрій уже не вісімнадцять, а 42. А з часом і жінка, й чоловік стають мудрішими. Мені здається, що я став мудрішим тому, що живу з Таїсією Повалій.

— **Учому Ви вбачаєте Таїн розвиток як співачки?**

Ліхута: Абсолютно в усьому. Удосконалюється індивідуальна майстерність і музичний матеріал. Хоча я можу стверджувати: так, як вона співала десять років тому, сьогодні ніхто не співає в Україні. Я думаю, що і в найближчі 10—20 років ніхто так співати не буде.

Так сталося, підкреслюю двома такими жирними рисками, так сталося, що ту музику, яку Тая зараз співає, вибрав народ. Враховуючи стан культури не тільки українського народу, а взагалі людей, котрі жили за радянських часів, сьогодні більш популярні попсові пісні, ніж серйозна музика. Це так само стосується театру, літератури, балету і так далі. Тому, як кажуть, яка країна, такий і теракт. Якщо більш популярною була б серйозна музика, (тобто естрадна, але більш серйозна), то, безумовно, пані Тая такі пісні співала б із більшим задоволенням і насолодою. Але, на жаль, як висловився наш перший президент: “Маємо те, що маємо”.

— **І, все ж таки, чи немає намі-**

рів зробити щось епатжне, надзвичайне?

— Ні й ні.

Я можу пояснити. Справа

в тому, що на словах звучить швидко та безболісно: зробити щось надзвичайне. Щоб його зробити, по-перше, треба знайти гроші, по-друге, треба витратити багато часу, сил, енергії. А який сенс, наприклад, улітку зліпити в холодильнику снігову бабу і винести на вулицю. Це стосовно епатжності. Я також не бачу сенсу робити якісь дуже серйозні музичні проекти, якщо ці проекти зберуть маленьку купку людей, здебільшого музикантів, котрі прийдуть за запрошеннями, тому що на квитки в них немає грошей. І прийде також осіб із 10—20 естетів, які будуть казати: “О, це клас!” А коли я порахую, скільки я витратив на це грошей, вийде так, що за ці гроші міг би зняти дуже класний кліп, котрий просто приніс би додаткові кошти Таїсії Повалій у майбутньому. А “надзвичайний” проект не принесе абсолютно нічого, крім якогось сумнівного пафосу. В таких випадках кажуть: “Широко відомий у вузьких колах”. Тому треба вирішувати: чи ми працюємо для бізнесу, чи ми працюємо для пафосу. Люди вибирають і купують дуже конкретні речі. Якщо ми хочемо достойно жити, заробляти гроші й розвиватися, ми маємо робити те, що нам може приносити гроші. То є, на жаль, правда.

ЩО ДИКТУЄ ТАЛАНТ?

— **Шоу-бізнес — це фабрика марнославства й славолюбства?**

Повалій: Ні-і...

Ліхута: Я б так не сказав. У кінцевому підсумку, все диктує його величність Талант. У нас в Україні багато талантів, які абсолютно професійно роблять свою справу. Практично 90 % виконавців — це Професіонали. Просто наші виконавці не завжди можуть бути ще й бізнесменами, як, наприклад, росіяни. Росіяни, я вважаю, більше бізнесмени, ніж артисти: все добре прораховують, і це переважає настільки, що вони стають першими. Плюс великі гроші, плюс великий ринок, плюс в Україні “Русское радіо”, плюс

“ОРТ”, плюс газети. У Росії немає українських газет, немає українських радіостанцій, українського телебачення. І в усьому колишньому Радянському Союзі — то є геополітика — оце все російське працює на Росію, не тільки на виконавців. Тому росіяни привозять гроші з інших колишніх республік — звісно, в Росію. На ці гроші вони знімають кліпи, шийють костюми, дають роботу тисячам людей.

— **А як щодо інтервенції Таїсії Повалій у Росію?**

— І не тільки Таїсії Повалій... Однак справа в тому, що це дуже важко робити. Чому вони приймають, наприклад, Андрія Данилка, до речі, безумовно обдарованого. Тому, що той жанр, у якому він працює, дуже зручний для росіян і для російського політикуму.

— **Так, жанр хохла-дебіла: і не чоловіка, й не жінки, що дивно базикає — і не українське, і не російське...**

— Якщо це продається і купується, то Данилко робить те, що він робить. Він хоче заробляти гроші, і він їх заробляє. А з політичної точки зору все це, безумовно, дуже зручно та вигідно росіянам. Навіщо їм його витісняти, — дивіться, які українці цікаві, сушільне “ге-ге-ге”. А кому там потрібна серйозна висококласна професійна співачка? Якщо там своїх “під зав'язку”. Росіяни, звісно, будуть ставити перешкоди: це ж абсолютно не Верка Сердючка! До того ж у Андрюші був ду-

же гарний трамплін: у Київ приїздили артисти з Росії зніматися в його “СВ-шоу”, котре тоді одразу йшло на “РТР”, і що програму дивилися багато росіян, вона була дуже популярна. Але знов-таки, при всьому таланті, поки він не почав “співати”, він не був таким популярним. Тому що ці пісні в атмосфері негараздів звеселяють, вони беззаперечно танцювально-весільні: “Харашо, всё будет харашо!” — і всі балдіють. Я нерідко спостерігаю, як дуже багаті люди на крутих машинах, у тому числі поважні бізнесмени й навіть політики, їдуть і слухають не радіо, а компакт-диски Данилка. Про що це говорити? Я не буду робити висновків: погано це чи ні. Я зараз міркую як бізнесмен. Якщо це купується — воно має право на існування. Жалливо, що рівень культури в усьому колишньому Радянському Союзі такий, що дозволяє заробляти гроші саме завдяки цьому “рівню”. А з іншого боку, Андрій — молодець, тому що свою роботу робить професійно. Ось і все. Треба відділяти, як кажуть, мух від котлет. Він професійно працює, питань немає. Інша справа — політика.

— **Тая, Ви виходите на сцену в свій прожекторів, у залі — маса людей. До яких вершин Ви ведете?**

— Тільки в добро. Я свій репертуар підбираю тільки з тих позицій, щоб зробити людині приємне, щоб не було, не дай Боже, ніякого негативу. Хай душі людські хоч на деякий час забудуть про будь-які прикрощі. Я хочу, щоб усі тільки раділи доброму, сонцю й відкидали всі погані почуття від себе. Я веду тільки в надію. Ніколи в житті в мене не буде агресивної пісні, тому що я сама не сприймаю такої музики. Я веду в любов, це — моя основа, з цього я починала розмову. Це той ґрунт, на якому розквітає все. І сім'я, і дітки, і бізнес. І якщо в колективі якісь чвари, заздрість, — не буде ніякого процвітання і достатку. Я веду у взаємоповагу.

Спілкувався
Володимир КОСКІН

“ВІЗЬМІТЬ ПОМАРАНЧЕВИЙ КОЛІР”...

— Людина, як і будинок, немислима без фундаменту. На якому фундаменті базуються Ваше життя?

— Фундамент кожної людини закладається в дитинстві. Я народилася в простій сім’ї сільських трудівників. Любов до пісні, любов і повага до людей, до праці — все це передалося мені ще з материнським молоком. Мама весь час старалася прищепити і зберегти оці всі почуття, і я їй надзвичайно вдячна. А тепер намагаюся сама не загубити їх і дарувати іншим людям.

— З віком фундамент зміцнів?

— Просто, головне обростає нюансами, напівтонами. Я вже не так прямолінійно дивлюся на одні й ті самі речі — бачу їх у різних відтінках, під різними кутами, але зором любові й поваги до людей. Ми живемо поруч із рідними, близькими, сусідами. А в мене, до того ж, робота така: я весь час спілкуюся з людьми і щоразу переконуюся, що взаємна любов і повага — це найголовніше.

— А чи не буває у Вас пересити від надмірного спілкування?

— Намагаюся себе берегти, звичайно. Якщо відчуваю, що стомлена, то не йду на різні тусовки. Я знаю, що мені в житті ще доведеться тяжко та багато працювати, і тому дуже сліdkую за своїм здоров’ям і за тим, з якими людьми можу спілкуватися частіше, а з якими — вибірково, дозвано. Це не снобізм, це — намагання якомога більше та якісніше робити свою головну справу.

— Наступному проханню передую така моя цікавість: Ви любите живопис?

— Дуже люблю. Сама не вмію малювати, зате люблю дивитися, як це роблять професіонали. До речі, в мене є вдома кілька картин нашої сучасної художниці Оксани Сльоти. Мені дуже до вподоби її художня манера. Між іншим, вона написала мій портрет. Оксана дуже своєрідно й тонко побачила мене: я зображена на тлі краєвиду, ллються дивовижні барви-відтінки — від насиченого зеленого до легкого бірюзового, а в блакитному небі над моєю головою летить тільки-но зібраний букет квітів. Це так чудово!

— Однак це питання було “під’здом” ось до якого прохання. Уявіть себе живописцем. Перед Вами віртуальне полотно, пензлі, фарби. Намалюйте автопортрет. Це можуть бути характерні барви або символи.

— Я виберу фарби.

— Який колір Вам притаманний? Щоб людина подивилася і сказала: так, це Тая Повалій.

— Якою ж себе намалювати? Щоб усім подобалася... Давайте так... Помаранчевий колір і... соловки!

— А що Вас може роздратувати? Від чого помаранч може вибухнути?

— Буває, просто накипає, накипає... І врешті-решт можу при-

ТАЙСІЯ ПОВАЛІЙ: «Я ВЕДУ В ЛЮБОВ»

Зірка співачки Таїсії Повалій сяє досить давно, сяє потужно та впевнено. Як їй там, у високості? Комфортно? Не холодно? А чи не покритася вона там інеєм гордині й недоступності?

З іншого боку, сумніви розвіювала проста думка: не може теплі сердечні пісні співати Снігова Королева. Хоча всяке буває...

Наша зустріч відбулась у затишному кафе “Карамболь”, за п’ять хвилин ходи від Хрещатика. Таю супроводжував Ігор Ліхута — чоловік і продюсер. Після привітання він майже одразу делікатно залишив нас удвох і з’явився лише наприкінці бесіди — на прохання пані Таїсії.

От якою Тая виявилася зблизька.

чепитися до якоїсь дрібниці, і — ба-бах, — тому що це повинно вихлопнутися. Трапляється таке з різних причин. Ну, наприклад, мене з себе виводить, коли мій чоловік, знаючи моє ставлення до того чи іншого явища, ситуації чи людини, до будь-чого, починає мене “переробляти”, тобто обертати в свою віру — він мені говорить: “Це не біле, а чорне”. Це мене дуже дратує, тому що я впевнена в собі, впевнена у своїй правоті. А він пручається, стверджує: “Це не так”. І я тоді: “У-у-у, знову накручуєш жуйку, чому ти мені це вп’яте говориш? Я ж тобі вже сказала, інакше не буде”. Ось так.

— Тоді слухне запитання: Ви з гумором на “ти”, чи на “ви”?

— На “ти”. Вважаю, що краще вжити гарний анекдот, ніж вітамінну таблетку чи скандалити.

— Вам притаманна самоіронія?

— Так. Якби я не ставилася до себе іронічно, то вже давно була б інакшою, — точно лежала б у психоневрологічній лікарні.

— Як Прокіпівна: лягли б і чогось чекали?

— А тому, щоб не дочікуватися поганого, я з гумором ставлюся до різних обставин, до самої себе, — це мені допомагає.

— Ви консерватор чи експериментатор?

— А коли як. І з якого боку подивитися. Іноді здається: зараз гори зверну, що хочете зі мною робити, а щось новеньке втну. Але переважно буває інакше. У мене є дуже добра риса: я довіряю людям професійним. І якщо я їм уже повірила, і вони мені щось пропонують, і в цьому є елементи ризику, експерименту, я віддаюся на їхню волю, і вони роблять зі мною, що вважають за потрібне. У такому сенсі я можу назвати себе експериментатором, бо я не боюся змін. А от щодо, скажімо, стосунків між чоловіками й жінками, я — консерватор, я не розумію цих модних тенденцій.

— Сексуальну розкутість з обох сторін?

— Тут я переконаний консерватор, я вважаю, що жінка й чоловік повинні жити вкупі, — ніяких там дурниць, коли, наприклад, сім’я запрошує сім’ю разом провести час і вільно розважитися. Я цього не розумію.

“НА ЕКСПЕРИМЕНТИ НЕ ВИСТАЧАЄ ПОРОХУ”...

— А я не розумію, чому українські співаки й співачки не мають репертуару. Я — пересічний слухач, слухаю того чи іншого, — і начебто голос с; а рік проходить, другий, а цікавих яскравих пісень немає. Яким чином вишукуються хіти? Хто головний рецензент Вашого репертуару?

— Ну, звичайно, я! Я виходжу з новою піснею до людей. І якщо я її не відчую, то про який зворотний зв’язок може йти мова! А якщо якась історія, сюжет не про мене, то я намагаюся увияти ці обставини, пережити їх, я повинна обов’язково відчути те, про що я співаю. Я беру тільки ті пісні, які подобаються насамперед мені.

— Ігор або саундпродюсер можуть Вам нав’язати якусь пісню?

— Відповідь так. Касети з піснями надходять у величезній кількості, і я фізично не в змозі всі прослуховувати. Цим займаються Ігор і саундпродюсер Володя Бешко. Якщо матеріал достойний, вони передають ці касети мені. І головне слово — за мною. Звісно, вони можуть сказати: “Таю, ця пісня класна, ця пісня модна”, — але, якщо я її не відчуваю і не розумію, то — вибачте.

— Мені сподобався Ваш проект із Йосипом Кобзоном, у якому прозвучала українська пісенна класика. І я собі дозволив пофантазувати: от якби Таїсія Повалій зробила дуетний компакт-диск, наприклад, із Вакарчуком, із Пономарьовим, із Кузьмом, з Ніною Матвієнко, з Ані Лорак, з Олександром Василенком і т. д. ...

— Це було б класно, однак я притримую віжки. Ви не уявляєте, наскільки це тяжко організаційно й матеріально. Ну от, наприклад, коли ми робили згаданий Вами диск із Йосипом Давидовичем Кобзоном, ми хотіли віддати данину поваги десятиліттю незалежності України, тобто це був наш подарунок. І скільки Ігор доклав зусиль, щоб знайти спонсорів (заплатити за аранжування, за студію, за рекламу тощо)! Робота видалася дуже серйозна, але це диск із... вічними піснями. Якщо робити такий проект із Вакарчуком, Пономарьовим, Лорак і ще з кимось, це буде сучасна музика, це будуть твори на кшталт “кота в мішку”, а на проект треба буде витратити й час, і гроші. При цьому ми не знаємо, де будемо ще співати ці пісні, щоб зацікавити альбомом слухачів, тому що в концертах ми рідко перетинаємося, ми — виконавці зовсім різного плану. Зауважу, що в мене на запис нового альбому не вистачає часу, зараз є повністю готові аранжування трьох пісень, а я все не знаходжу часу, щоб поїхати на студію та записати їх. Чому? Багато гастро-

люю: українські артисти мусять багато їздити, оскільки основний заробіток — від концертної діяльності. На Заході ж головна робота артиста — це праця в студії, завдяки продажу компакт-дисків він стає мільйонером, а тури й концерти — це вже, як промо-кампанії, на яких вони не так уже й багато заробляють. У нас усе навпаки. Ми живемо тільки з концертів, тому мусимо багато й виснажливо гастролювати, і на студію залишається мало часу. На експерименти не вистачає пороку.

Звичайно, задумка дуже цікава. А чи вигідна? У нас же не культура, а шоу-бізнес. Ми повинні спочатку думати про бізнес, а потім — про шоу.

— От і виходить, що мистецтво нині тільки розважає або обслуговує побут, або просто розбещує і пропагує насильство. Слава Богу, у Ваших піснях — позитив. Назвіть, будь ласка, конкретні імена, які протидіють, на Ваш погляд, несмаку й антикультури.

— Я не слухаю музики, яка дратує, я перемикаю канали або зовсім вимикаю радіо й телевізор. Тому не знаю дешевих груп і не запам’ятовую їхніх назв. Я не знаю багатьох співачок, які безгolosі. Навіщо свою пам’ять цим забивати?

Крутнутися на “ефемці” кожний може. Але головний критерій — любов людей до артиста, який збирає повні зали.

— Однак негативна музика так само збирає зали.

— Збирає збіговисько обкурених, підпитих, навіжених, причому досить епізодично. Небагато артистів системно збирають великі концертні зали. Ну, можливо, десять — найталановитіших, які сьогодні по-справжньому популярні, бо користуються любов’ю справжніх цінителів естрадної музики, тобто вони варті того, щоб люди їх любили.

— І все ж Ви обійшли імена.

— Я просто боюся когось забути. Ну, добре. Мені подобаються Ані Лорак, Іра Білик, Наташа Могилевська, Сашко Пономарьов, “Океан Ельзи”, Тарас Петриненко, Руслана.

“КОЖЕН АРТИСТ — ЦЕ МАЛЕНЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО”...

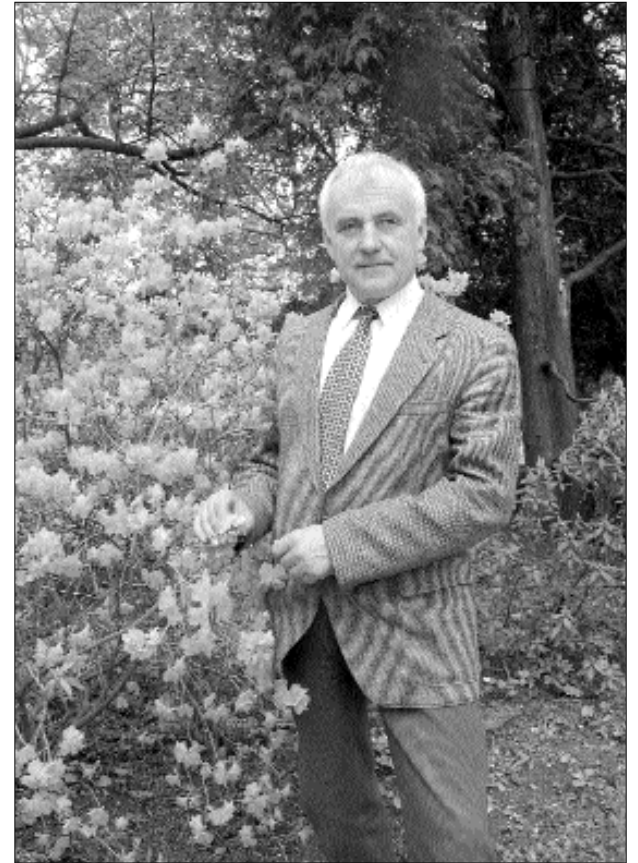
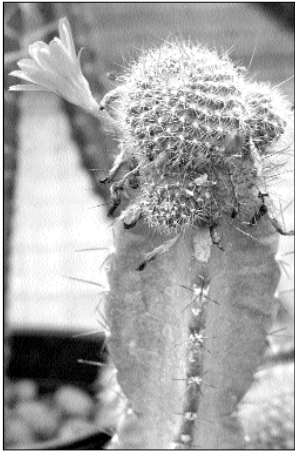
— Стало розхожою фразою: Україна пропадає, вироджується. Це вже набридло, але це є. Кажуть, що “бидлізм” — у менталітеті українців, його корені — в нашій історії. А яка Ваша думка з цього приводу?

— Я багато їзджу по країні, бачу переміни в житті. Люди зараз спроможні купувати квитки, запрошувати артистів, добробут зростає, зростає кількість підприємств, солідних фірм, люди працюють, отримують заробітну плату. Мені здається, що за роки незалежності Україна зробила великий крок уперед. І коли хтось говорить, що ми загніваємо, то ні, — ще не вмерла Україна. Нехай не чекають, що ми скоро помремо, все це від задрощів. Я буду говорити конкретно як представник мистецтва й шоу-бізнесу: заробітки наших артистів дозволяють їм, наприклад, знімати кліпи. У цій справі Україна серед країн СНД — після Росії, на другому місці. І в Грузії, і в Білорусі, і в Молдові, і навіть у Прибалтиці артисти не мають змоги знімати цікаві відеокліпи. У нас артисти не тільки виживають, але й пристойно живуть, і, гадаю, далі буде ще краще. Кожний артист — це маленьке підприємство, і справжній талант, слава Богу, процвітає.

І в інших сферах ситуація вирівнюється. Я вважаю, що треба допомагати середньому поколін-

Продовження на с. 12

22 травня виповнюється 165 років із дня заснування Ботанічного саду імені академіка О. В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка

З ІСТОРІЇ САДУ

22 травня (10 травня за старим стилем) 1839 року було засновано Ботанічний сад Київського університету. Саме 10 травня професор Р. Траутфеттер узгодив із ректором університету К. Неволіним конкретне місце за будинком університету, а також кошторис у розмірі 2153 крб. на утримання саду. Вже 12 травня Траутфеттер зробив перші посіви насіння, одержаного з інших ботанічних садів.

19 липня 1846 року розпочато будівництво оранжерей.

Довершеного вигляду сад набув навесні 1853 року, коли навколо нього було споруджено огорожу.

У 1960 році Ботанічний сад імені академіка О. В. Фоміна було оголошено пам'яткою садово-паркової архітектури республіканського значення, а в 1969 році йому було надано статус категорійної наукової установи.

Наприкінці 1970-х під керівництвом директора В. Ф. Лапчика проведено реконструкцію центральних оранжерей. На місці трьох старих 16-метрових споруд збудовано 30-метрову оранжерею-кліматрон площею близько 1000 кв. м. Одночасно реконструйовано всі оранжереї та теплиці.

В 1992 році Ботанічний сад затверджено як природно-заповідний об'єкт загальнодержавного значення.

Ботанічний сад імені О. В. Фоміна — науково-дослідна установа Київського національного університету імені Тараса Шевченка виконує одночасно навчальні та освітні функції.

ДЕ ЦАРЮЄ ВЕСНА?

Яке місце відпочинку обрати, щоб припинити час і вдосталь насолодитися весною? Ботанічний сад імені академіка О. В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка — ось вибір і студентства, що хоче перепочити після таких виснажливих весною пар, і молодих мам, які приходять сюди зі своїми дітьми. Спеціально для останніх тут побудували дитячий майданчик. Та відвідують це місце й інші люди, які хоч раз чули про унікальність саду.

Нині в структурі саду чотири наукові сектори: дендрології, інтродукції трав'янистих рослин, інтродукції тропічних та субтропічних рослин, фізіології та біохімії рослин-інтродуцентів.

Унікальна колекція рослин різного географічного походження налічує близько 10 тисяч таксономічних одиниць.

ПРОГУЛЯНКА САДОМ

Починаючи розмову із директором Ботанічного саду імені академіка О. В. Фоміна Василем Капустяном, розумієш, що ця людина може розповісти про сад геть усе: від його започаткування до історії кожної рослини.

У саду-заповіднику досить солідна колекція дерев. Науковці працюють із

тисами, соснами та іншими деревами. Багато з них цінні тим, що висаджені з народженням саду або завезені сюди вже в певному віці, тож є старшими Ботанічного.

Гості з інших садів по доброму заздять тутешній колекції трав'янистих рослин, зокрема лікарських. Понад 200 їх видів акліматизовано вперше. Це, зок-

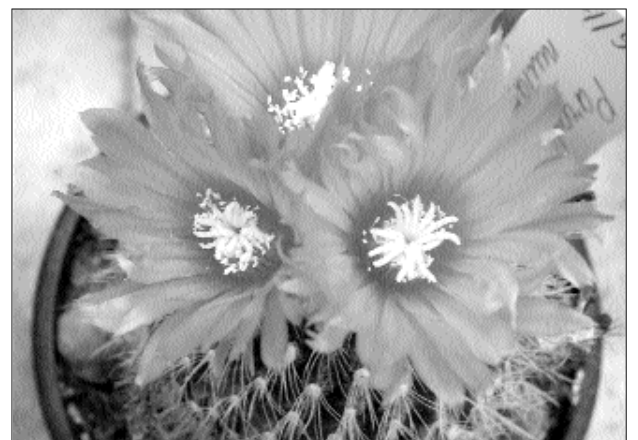
матизовані рослини та дерева виходять на простори України, потрапляють у інші країни.

У саду зібрана колекція тропічних та напівтропічних рослин, яка налічує більше 4 тисяч видів рослин і дерев. Привертає увагу саговик, якому близько 250 років. Його привезли з гомельського маєтку графа Румянцова. А ось чилійська пальма. Її ще називають медовою. У цьому й полягає трагедія виду. Коли зрізати верх, пальма видає до півтонни солодкого соку. Це й загубило її в Чилі. Із соку гнали спиртне, а дерева нищили. Тепер вона існує тільки в Ботанічному саду.

А ось знаменита пальма Лівінгстона південна. Їй майже 200 років. Вона найстарша в помірній зоні Європи. Вперше зацвіла 1979 року — після реконструкції оранжерей. Відтоді цвіте під кожен Новий рік і періодично завдає клопоту. Коли пригріває сонце, пальма потужним листям видавлює вгорі шибки з 6-міліметрового скла, доводилося викликати альпіністів-верхолазів для полагодження та щораз підвищувати оранжерею. Таким чином її висоту довели до 32 метрів.

ТВОРЦІ СЬОГОДНІШНЬОГО БОТАНІЧНОГО САДУ

— Заслугою наших попередників є те, що наші

колекції збереглися в роки громадянської, Першої світової та Другої світової війн. В оранжереях колись навіть розміщувалася німецька частина. У саду завжди працювали люди, віддані своїй справі, — говорить **Василь Капустян**. — Традиційно тут працювали дуже сильні науковці.

Скажімо, академік Олександр Васильович Фомін — всесвітньо відомий ботанік. У часи громадянської війни в холоднечу він нав'ючувався вдома ковдрами та своїм одягом і все те ніс до саду, щоб позатуляти вибиті вікна і врятувати від морозів унікальні рослини. В 1935 році — після смерті вченого — Ботанічний сад назвали його іменем.

Його попередник — Сергій Гаврилович Навашин. Його відкриття в галузі цитоембріології, зокрема щодо подвійного запліднення у покритонасінних рослин, принесли Ботанічному саду світову славу. Крім того, старожили розповідали, як у лиховісні роки бачили в саду чоловіка похилого віку, який збирав дрова і носив їх у теплиці, — щоб не дати рослинам загинути у негоду. То був Сергій Гаврилович...

А Іван Федорович Шмальгаузен — визначний дослідник флори, що зробив величезний вклад у вітчизняну ботанічну науку, — до кінця дбав про розвиток саду.

Окремо варто сказати про Дмитра Петровича Проценка. Хоча він і подав заяву з проханням звільнити його з посади директора, та до останнього борювався за Ботанічний, і його заява була теж виявом боротьби. Йдеться про час, коли М. С. Хрущов та М. В. Підгорний підшукували місце для станції метро. Ясна річ, нічий порад вони не дослухалися. Об'їжджаючи

місто, побачили 12-колонний вхід до Ботанічного.

— Так ось же порожнє місце! — сказали вони і ткнули пальцем: — Тут!

Куди тільки не звертався директор Проценка, куди не писав — усюди казали: вже вирішено. Загриміла будова. Рили котловани, будували склади тощо. Викорчували дерева, куші — гинуло надбання багатьох поколінь вчених і працівників саду. Тоді на знак протесту директор і подав заяву...

А Лапчак — на своїх плечах виніс важкучу реконструкцію саду. Це при ньому виростили сучасні оранжереї, в тому числі й унікальна 32-метрова.

Сьогодні ж продовжують

справу попередників наші науковці. Це, зокрема, завідувачий сектором дендрології, кандидат біологічних наук О. М. Колісниченко. Він 40 років пропрацював у саду. Ним фактично зібрана колекція дендрофлори — 1670 видів. Це доктор біологічних наук Г. Т. Гревцова, яка їздила по всьому світу і збирала, створила колекцію кизильників. Захистила кандидатську, потім докторську дисертації. Тепер — відома на весь світ учена. Також варто згадати старшого наукового співробітника, кандидата біологічних наук А. Ю. Зарубенка, який майже 15 років був заступником директора з наукової роботи, куратором колекції рододендронів.

Г. С. Луковича — завідувача сектором інтродукції трав'янистих рослин — створила ділянку рідкісних і зникаючих видів, ділянку "ботанічна система", де зібрано близько 600 видів трав'янистих рослин. Частина співробітників були творцями унікальної колекції сукулентних рослин.

Пішов із життя наш безцінний співробітник Володимир Іванович Северин. Свого часу він був генетиком, готувався до захисту дисертації. Та відомо, яких гонінь зазнала тоді ця наука і вчені-генетики. Володимир Іванович не зрадив любові — працював над акліматизацією рослин. Це він акліматизував їстівний каштан, альбінію та інші рослини. Крім того, проектував і будував унікальні оранжереї, зокрема для водних рослин. Його руками споруджено побутово-лабораторний корпус, а також актовий зал. Це — унікальні зал, гості-архітектори досі дивуються ним...

Про директора Ботанічного саду імені академіка О. В. Фоміна скажемо, що він — кандидат сільськогосподарських наук, колишній

випускник сільськогосподарської академії — багато зробив і робить для вивчення сукулентних рослин. Це ті рослини, що нагромаджують у листі, коренях чи стовбурах вологу й можуть витримувати тривалі посухи (агава, алое, різноманітні кактуси тощо). Торік за його редакцією вийшла велика книга "Кактуси та інші сукулентні рослини". Серед них багато лікарських, вивчення їх цілющих властивостей ще можуть подивувати медицину. Сад має найбільшу в світі колекцію кактусів — 1500 таксономічних одиниць. Кактуси — рослини з Американського континенту. Деяких видів там уже немає, і сьогодні по них звітди їдуть в Україну.

Василь Васильович свого часу розробив технологію вирощування українських бананів у тепличних умовах. Кияни "знайшли" Тобольський хіміко-металургійний комбінат, де було багато попугайного тепла. Там створили тепличні плантації. Чималі плантації було створено у колгоспі "Зоря комунізму" Лохвицького району на Полтавщині. Тут збирали вже по кілька тонн бананів,

їх постачали в школу, дитячий садок та лікарню. Але потім — відомі труднощі, енергоносії страшенно подорожчали, і справа заглохла. Однак учений продовжує працювати над інтродукцією тропічних та субтропічних рослин і сподівається, що прийде час, коли в нас таки будуть свої банани та інші тропічні плоди.

ЧОГО НЕ ВИСТАЧАЄ ДЛЯ ЩАСТЯ

І в цьому випадку багато що випадає в гроші. Не може сад самотужки розжитися на належну матеріальну базу. А потрібні ж сучасні прилади, різноманітна апаратура, не кажучи вже про достатню кількість комп'ютерів. На це та на багато інших потреб немає коштів. Керівництво університету, зокрема ректор В. В. Скопенко, повсякчас дбає про унікальний науковий і навчальний підрозділ — викривають кошти з обмеженого університетського бюджету, шукають помічників поза університетом тощо. І, як бачимо, Ботанічний залишається добре відомим у всьому науковому світі — навіть за таких складних умов.

Садові допікає, скажімо, така "дрібниця". Його паркан збудовано у 30-ті роки минулого століття. Він постарів і просто розвалюється. Справа не тільки в тому, що сад втрачає у своєму естетичному оздобленні. Через погану огорожу часом розкрадають рослини. У минулому році було викрадено за ніч 1500 саджанців деревних рослин і кушів.

Раніше було тільки пічне опалення, проте бажано, щоб було подвійне, на випадок аварії. З цього року нарешті введено газове опалення в оранжереях. Допоміг у цьому Комітет із екології Верховної Ради України.

У святковий день Ботанічний сад імені академіка О. В. Фоміна Київського національного університету імені Тараса Шевченка чекає на гостей-колег із інших ботанічних садів, зарубіжних учених.

Поздоровляємо зі святом працівників Ботанічного саду. І дякуємо за те, що знаємо напевне, де завжди царює весна.

• Ярослава СОЛОНСЬКА
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

КУДИ ПІДУТЬ «РЕФОРМОВАНІ» ВІЙСЬКОВІ?

Реформування українських Збройних Сил не залишаються поза увагою громадськості, й це цілком справедливо. Серед проблем, пов'язаних із цими процесами, не останнє місце займають соціальні. Наш співрозмовник — голова Національного координаційного центру соціальної і професійної адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, Кабінету Міністрів України Олександр Степанович ШИКАЛОВ.

— Олександр Степановичу, яка ж ця «соціальна складова» реформування і скорочення Збройних Сил?

— У військових містечках, що вивільняються, залишаються мешкати переважно люди працездатного віку, які намагаються знайти себе в нових життєвих умовах. На ринок праці прийдуть десятки тисяч звільнених військовослужбовців і членів їхніх сімей. Збільшиться кількість вивільнених військових містечок, які стали непотрібними військовим формуванням. Через невирішеність житлових, комунальних та побутових проблем їх мешканців може загостритися соціальна напруга в регіонах.

До речі, Україна — однією з найперших серед держав СНД — приступила до комплексного розв'язання цих проблем, враховуючи економічні, соціальні, екологічні та інші аспекти адаптації звільнених військовослужбовців і конверсії непотрібних військових об'єктів.

— Визначте, будь ласка, роль Національного координаційного центру (НКЦ) у вирішенні означених проблем.

— Разом із центральними органами виконавчої влади, науковими і громадськими організаціями, провідними вченими країни розроблені й впроваджуються в життя відповідні законодавчі програми. Реалізація їх організовується та координується НКЦ і здійснюється центральними й місцевими органами виконавчої влади із залученням громадських організацій, міжнародної технічної допомоги та інвестицій.

— Україна проголосила курс інтеграції з НАТО. Чи переймаються проблемами реформування і скорочення Збройних Сил України наші закордонні друзі?

— У рамках Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО в 1999 році було підписано угоду «Про практичну реалізацію ініціативи НАТО щодо підготовки українських військовослужбовців, звільнених у запас або відставку» та організовано, з пропозиції НКЦ, курси іноземних мов для звільнених військових, фінансування яких здійснює Економічний дирек-

торат НАТО. Протягом 1999—2003 років у рамках Договору між НКЦ і НАТО пройшли підготовку на мовних курсах більше 400 військовослужбовців. А це вже, погодьтеся, чималі показники. Проведенням навчання займаються «Британська Рада» (цільові групи — в Києві, Севастополі, Узині, Одесі та Харкові), «Інститут ГЕТЕ» (в Києві та Львові), «Французький культурний центр в Україні» (у Києві та Рівному), «Італійський культурний центр» (у м. Київ).

Враховуючи позитивні результати, отримані на пілотній стадії проекту в 1999—2000 рр., Економічним директором НАТО було прийнято рішення про сприяння працевлаштуванню перепідготовлених офіцерів, які успішно завершують вивчення іноземних мов, через можливість економічних департаментів посольств країн, інституції яких беруть участь у проведенні мовної підготовки. З цієї метою для слухачів, крім мовної підготовки, додатково включено блок економічних дисциплін. Наприклад, враховуючи особливості регіону, в Севастополі для групи звільнених військових моряків був включений спеціалізований курс із морської тренажерної підготовки суднових механіків, який проходить на базі Севастопольського національного технічного університету, відповідно до вимог міжнародних конвенцій. Завдяки цьому ряд випускників отримали роботу в різних судноплавних компаніях. Отримані позитивні результати щодо працевлаштування офіцерів на керівні посади вітчизняних та іноземних суден.

В м. Узин слухачі-випускники мовних курсів створили Клуб аматорів англійської мови, який надає освітні послуги з вивчення англійської мови як мешканцям гарнізону, так і дітям з околиць сіл. Британська Рада надала Клубу навчальні посібники, а Центр інформації НАТО в Києві і координатор проекту — нові комп'ютери.

Відповідно до Цільового плану «Україна—НАТО» на 2004 рік, проєкт мовної підготовки матиме продовження у 2004 році.

— У сучасних соціально-економічних умовах не менш важливим, навіть болючим, є

питання житлового забезпечення військовослужбовців.

— Для вирішення цієї гострої проблеми, що створює соціальну напругу в суспільстві, за дорученням Президента України фахівцями НКЦ була розроблена «Програма забезпечення житлом військовослужбовців, звільнених у запас чи відставку», яка була затверджена Кабінетом Міністрів України.

З 1999 року вона діє як один із важливих напрямків діяльності НКЦ. На час прийняття Програми в черзі на позачергове отримання житла за місцем проживання перебувало понад 32 тисячі сімей звільнених військовослужбовців.

За час, що минув, Національний координаційний центр як головний розробник і виконавчий орган Програми основні свої зусилля спрямував на створення відповідної нормативно-правової бази та її фінансового наповнення. Так, ініціювання внесення змін до діючого законодавства щодо відрахувань 1,5 % податку на прибуток підприємств дозволило, починаючи з 1999 року, отримати єдине, але стабільне джерело фінансування Програми. Слід відмітити, що, починаючи з 2002 року, ці кошти виділяються місцевим органам влади як субвенції Державного бюджету, і це дає змогу спеціально утвореним комісіям при обласних

ОФІЦІЙНО

державних адміністрацій раціональніше розподіляти та предметно контролювати використання зазначених коштів.

Станом на 1 січня 2004 року в черзі на отримання житла ще залишається понад 21 тисяча сімей звільнених військовослужбовців, із них майже 1500 ветеранів військової служби, яким виповнилося 60 і більше років (на початок 2003 р. цей показник становив — 1909 осіб) та понад 200 сімей померлих звільнених військовослужбовців, які так і не дочекалися власного житла (на початку 2003 р. — 285 сімей). Із загальної кількості безквартирних звільнених військовослужбовців понад 14 тисяч сімей чекають житла більше 10 років. Понад 8 тисяч звільнених військових мають додаткові пільги, а саме — 6363 ветерани Збройних Сил, 1327 учасників бойових дій, 611 учасників ліквідації аварії на ЧАЕС, 453 інваліди Збройних Сил.

Проведення зазначених та інших заходів, передбачених Програмою, дозволило після багаторічного очікування надати понад 33 тис. квартир сім'ям звільнених військовослужбовців. Це відновлює віру людей у спроможність держави вирішувати гострі життєві проблеми.

— За рахунок якого фінансового наповнення має здійснюватися Програма в майбутньому?

— Для фінансового наповнення Програми, починаючи з 2005 року, передбачаються капітальні видатки державного бюджету, частина субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам, інвестиції, кредитні ресурси, а також кошти, не заборонені законодавством. Окрім того, для будівництва та придбання житла будуть використовуватися передані НКЦ транспортні засоби, спеціальна техніка, обладнання, будівельні матеріали тощо, вилучені митними та іншими правоохоронними органами і за рішенням суду передані у власність держави; кошти, отримані від стягнення заборгованості з підприємств-боржників Державного комітету України з державного матеріального резерву. Починаючи з 2006 року, впроваджуватиметься державне безвідсоткове кредитування та іпотечне кредитування на індивідуальне (кооперативне) житлове будівництво чи придбання житла.

Л. ШПИТЯК,
Л. ТРОЦЬКО

ЗАКОНОПРОЕКТ

Як відомо, в лютому поточного року оборонне відомство винесло на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про реформування Збройних Сил України», який передбачає скорочення чисельності ЗСУ на 155 тисяч штатних посад (у тому числі 105,5 тисяч військовослужбовців) протягом 2004—2005 років. Однак така «реформування» викликала серед народних депутатів, ЗМІ й у військових колах гострі дискусії. Найменш вирішеною залишається проблема соціального захисту військовослужбовців, що звільняються високими темпами, незалежно від прийняття-неприйняття плану масштабного скорочення. Проекти постанов від народних депутатів В. Ющенка, Ю. Кармазіна, А. Шкіля, І. Васюника та ін. визначали потребу парламентських слухань щодо стану й перспектив реформування ЗСУ, а також вказували на неприйнятність згаданого законопроекту. Зокрема Андрій Шкіль зробив висновок, що цей проект закону «суперечить положенням статей 17, 22, п. 2 статті 107 та п. 2, 7 статті 116 Конституції України», а його впровадження є загрозою для національної безпеки й оборони України.

Попри все, законопроект таки пройшов перше читання, а до другого, за інформацією начальника прес-служби Мініборони Костянтина Хівренка, внесено близько 70 поправок — «і в кінцевому підсумку на скорочення може піти зовсім не 155 тисяч осіб». Доцільність саме такого масштабного скорочення чисельності ЗСУ пан Хівренко відмовився обґрунтувати, заявивши, що оборонне

СКОРОТИТИ ВІЙСЬКО НА 155 ТИСЯЧ...

відомство чекає вердикту від законодавців.

Між тим, наша армія за 12 років реформувань ще не зазнавала подібних пертурбацій навіть у найдалекосхідніших проєктах. Є відповідні законодавчі акти, що регулюють скорочення ЗСУ. Йдеться про Державну програму будівництва та розвитку ЗСУ на період до 2005 року, про Програму переходу ЗСУ до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом (затверджену Указом Президента від 17 квітня 2002 р.). Законом України «Про чисельність Збройних Сил України на 2000—2005 роки», відповідно до згаданих програм, було передбачено за 5 років скоротити 25 тисяч осіб, зокрема 15 тисяч військовослужбовців. На кінець 2005 року передбачалося мати армію чисельністю 375 тисяч осіб.

«Професійну армію» чисельністю 200 тисяч осіб планувалося створити до 2015 року, хоча реальні бюджетні видатки на оборону й реформування ЗСУ роблять такі перспективи малоздійсненними. Звільнення нашого війська від 155 тисяч «зайвих ротів» за 2004—2005 роки виглядає просто фантастичним. Воно вперше прозвучало як «благий намір» призначеного міністром оборони Євгена Марчука напередодні прийняття бюджету на 2004 рік. Такий реформаторський план мав хоч якусь мотивацію паралельно із вимогою Міністерства задовольнити у бюджеті-2004 оборонні потреби на суму 10,9 млрд грн. Після того, як бюджет передбачив на оборону навіть не «міні-

мально критичну» суму в 6,4 млрд грн., а 4924,9 млн грн., — виявляти претензії на скорочення у 2004 році близько 100 тисяч штатних посад ЗСУ із гарантуванням «соціального захисту» звільнених, як мінімум, — невчасно. І йдеться не тільки про те, що законопроект фінансово необґрунтований і суперечить закону «Про Державний бюджет України на 2004 рік». Врешті, Головне науково-експертне управління ВР виявило в законопроекті банальні арифметичні помилки в обрахунку видатків на запропоновані реформаторські заходи. Амплітуда помилкових коливань подекуди сягає 40 млн грн.

З іншого боку, у 2004 році законопроект передбачає звільнення близько 9 тисяч офіцерів і прапорщиків, які претендують на отримання житла. І це при тому, що сьогодні в ЗСУ 47 тисяч безквартирних військових, а ще 23 тисячі осіб уже звільнені й чекають на житло більше 10 років. Натомість бюджет-2004 виділяє на вирішення цих проблем лише 304,4 млн грн. (близько 4 тисяч квартир). Окрім іншого, не зрозуміло залишається термінологія законопроекту. Яку ж «мобільну», «необтяжливую», «професійну» армію створюємо — не конкретизується. Не згадується також про резерв армії, про офіцерів запасу, що готуються на військових кафедрах «цивільних» ВНЗ, про інші мобілізаційні резерви.

Уряд доручив сформувати необхідну для забезпечення усіх соціальних гарантій нормативну базу через шість місяців після наб-

Фото О. Целяури

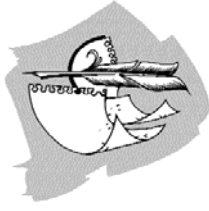
рання чинності законопроекту. Тобто ці «гарантії» можуть втілюватися лише з кінця 2004 року. Разом із тим, положення законопроекту про набуття ним чинності з дня опублікування суперечить Бюджетному кодексу України (ч. 3, ст. 27), адже зміни дохідної чи видаткової частини бюджету повинні вводитися в дію до 15 серпня року, що передуватиме плановому. Таким чином, запропонований проект закону може набутти чинності не раніше 1 січня 2005 року.

З подання В. Ющенка, В. Пинзеника й інших депутатів Верховна Рада прийняла Постанову про проведення у квітні 2004 року парламентських слухань «Про стан і перспективи реформування Збройних Сил України та здійснювані урядом України заходи щодо забезпечення надійності обороноздатності

України». Ці слухання і досі відбулися, хоча важливі тим, що оцінюється не лише нинішній стан ЗСУ, але й зовнішня потенційна загроза інтересам України, «ставлення до пропозицій щодо «потенційної можливості створення Україною ядерної зброї». Передбачений також аналіз виконання іншими державами міжнародних зобов'язань, взятих ними у зв'язку з здійсненням Україною заходів щодо роззброєння. Іншими словами, йдеться про формування нової Військової доктрини України.

Очевидно, що без визначення оптимальної моделі ЗСУ, стратегічних небезпек й інтересів України здійснювати радикальні масштабні скорочення нашої армії недоцільно.

Олександр СОЛОНЕЦЬ

Іх у природі, як і в побуті людським, немало. Досі найскладнішими були два: морський та гордів. Розбудова української незалежної держави, схоже, породила й третій — специфічно український. Справді-бо, якщо наша північна сусідка Росія ламає голову всього лиш над тим, як перейти від планової економіки до ринкової (проблеми іногородців, зокрема й десяти мільйонів українців, що пробувають у Росії, там ніколи не існувало й не існує, там “все они русские — и точка”), то в Україні це не просто проблема — головоломка. В атмосфері перших літ незалежності сумнівів не було: у нас зовсім інше ставлення до національних меншин. Ми не з тим протягом багатьох років терпіли національний гніт, щоб пригнічувати інших. Наша національна традиція — гуманізм, відсутність будь-якого бажання посягати на право інших мати свою мову, культуру. Не притаманне нашому люду й прагнення посягати на чужі землі. Не в середовищі інших народів, саме в нас, серед українських українців зродилися поетичні рядки, що стали чи принаймні мають стати нашою національною гордістю:

*Ми не кували других кайданами,
Чужої не нищили волі.*

В такій, як наша, державі, де переважають (і абсолютно переважають) етнічні українці, державна мова, за всіма законами державотворення, має бути українська. Але й турботи про розвиток мов, культур національних меншин теж мають бути законодавчо рівними з українськими. Такий (і, завважмо, на самім початку) було прийнято принцип розбудови української держави. Та зіткнулися з труднощами.

По-перше, це не єдина проблема, — є ще економіка, є перебудова села; по-друге, на все це потрібен час, і — чи не найголовніше — не малі й дуже не малі кошти. Обминемо перебудову в галузі економіки, тим більше, що наші державці так відзначилися в цій сфері діяльності, що цього питання краше не чіпати. Поговоримо про ближче й пекучіше для нас — про мову, культуру в українській національній державі.

Міркування довкола цього питання не могли не початися з найголовнішого: протягом 350-літнього переслідування Росією всього українського в Україні наша національна свідомість настільки прислана, а нація так зрусифікована, що будівництво української національної держави слід починати з відродження української національної ідеї. Так і зробили. Та не встигли зіткнутися з першими труднощами, як наші урядовці дали задній хід і оголосили на весь світ: національна ідея не спрацювала.

З якими ж труднощами зіткнулася наша держава? На початку 90-х, невдовзі по проголошенню незалежності, в галузі освіти були прийняті кардинальні рішення: українським дітям — українську школу (російські мали її, і предостаточно — на всі 100%); і українські діти, і діти національних меншин, складаючи екзамени в школі чи вступаючи до ВНЗ, мають складати екзамени і з державної (української) мови.

Було в цих намірах і рішеннях щось протизаконне? Не думаю. В усіх інших державах — це закономірність, і обов'язкова. Першою заперестувала російська діаспора.

Представники російської діаспори мають можливість навчатися й навчати своїх дітей у російській національній школі, у всіх, які є в Україні, вузах, займатися науковою працею, відвідувати національний театр, кіно, брати участь у націо-

нальних концертах, розважальних шоу (Українці, що проживають у Росії, нічого цього не мають, але не Україна нарікає на Росію, навпаки — Росія нарікає на Україну).

Чим не задоволена російська діаспора в Україні?

Передусім, тим, що від неї вимагають знання державної (української) мови. Це небажання знати українську мову, як державну, зродило в представників російської діаспори ще одну вимогу: визнати другою державною мовою в Україні російську.

Що приховується за цими вимогами?

Почнемо з переконливого прикладу. Зійшлося якогось дня в Києві поважне зібрання представників російської діаспори, й, очевидно ж, заради державної ваги діла. Президент України Л. Д. Кучма визнав за потрібне привітати це зібрання й повелів вище-прем'єрові зачитати привітання, написане, зрозуміла річ, державною мовою. Представники російської діаспори гучно заперестували: “Не ждемо слухати привітання на українському мові. Якщо хочете привітати наше зібрання, привітайте на руском”. А зібралися ж поважні люди — представники організації, численних колективів. Який вигляд має ця

лакуватість у вирішенні національного питання в Україні не обіцяє нам легкого життя. А порозумітися з росіянами, що не хочуть розлучитися з Україною, обрати її як свою державу, треба. Передусім, слід усвідомити й не забувати, що російська діаспора в Україні далеко не однорідна. Різні росіяни їхали свого часу в Україну з різною метою. Одні — всього лише шукали місця, а відтак — і достатку для себе й дітей, простіше буде домовитися: їм усього лиш треба роз'яснювати повсюдно, із фактами в руках роз'яснювати, що за спільних поглядів на це питання й за спільних зусиль ми можемо співіснувати на українській землі й поважати права як одних, так і інших; з тими ж, що прибули до нас “на ловлю щастя і чинів” і привезли з собою міцний запас шовіністичних посягань, має бути інша розмова. Якщо вони хочуть бути чесними чинівниками, хай будуть. Якщо діятимуть як вороги української державності, то з ворогами й розмова має бути іншою — як із ворогами.

Повторюємо, ми не росіяни маємо намір українізувати, ми маємо

намір України проголосувати тоді 91,7 % громадян. Були підстави сказати, що національна ідея спрацювала? Були. Що ж сталося буквально через кілька літ? Чому національна ідея, за яку голосували вони, не спрацювала? Чи не відшукалася в нашій Україні сила, яка, знаючи свідомість обивателів, навмисне зробила так, щоб народ зубожів за ці літа, і тим самим доклала всіх зусиль, аби скомпрометувати в його очах національну ідею? Адже біля всіх важелів у промисловості, сільському господарстві, на всіх відповідальних посадах у містах стояли ті 8,3 %, які голосували проти незалежності. Отож, і маємо те, що маємо: національне багатство розтринькали, національні кадри, в т. ч. наукові та мистецькі, як живили своїм інтелектом чужі культури, так і живлять. Усе це не пішло на користь національній культурі, науці, освіті, державі взагалі, тим більше, що й робочий люд масово хлинув у чужі землі. Культура ж, мистецтво зубожіли не тільки тому, що держава мізерно мало фінансує їх, зубожів споживач культури — народ, який купував свого часу книжку й тим оплачував як затрати на її видання, так і працю творців книжки, дивився виставу, кіно, оплачував працю артистів.

краю порідіють чи зникнуть у наших степових та лісостепових просторах села, ми вже говорили, не будемо повторюватися.

Не останнє місце в нашій узлі посідає й перебудова армії. Закадали від нас відмовитися від ядерної зброї — відмовилися, не поїкавилися навіть: “Як же це воно виходить? Ми маємо відмовитися від ядерної зброї, а ви нарощуєте її?” Тепер, на вимогу з-за бугра, маємо скорочувати армію. Скоротили раз — мало, скоротили вдруге — знову мало. Останній намір — скоротити до 200 тисяч. А хто ж захищатиме нас, коли котромусь із сусідів захочеться вирівняти кордони? Покладатимемося на ці 200 тисяч чи на ненавчених резервістів? За сучасної військової техніки ненавчені резервісти — це всього лиш необмундировані люди. Може, є тверда надія на великі держави, які обіцяли захищати нас, коли відбирали атомну зброю? Схаменіться, панове! Коли це великі держави дотримувалися укладених із меншими чи й зовсім малими державами дипломатичних домовленостей? Потрібні приклади? Будь ласка! Чи давно домовлялися з Росією: кордони між колишніми Українською РСР і РСФСР “незыблемы”. А варто було об'явитися рукотвор-

СКЛАДНИЙ ВУЗОЛ НАШОЇ РОЗБУДОВИ

Фото О. Целяури

вимога, коли вдуматися? Росіяни, що проживають в Україні, хочуть рівноправності з нами чи торжества російської мови над українською? Чули ж, домагаючись державності російської мови в Україні, не тільки не хочуть знати другу державну мову — українську, чути не бажують її!

Та що рядові миряни. Навіть священнослужителі Московського патріархату, усівшись із дозволу нашої влади в українській національній святині — Києво-Печерській лаврі, споживаючи, не усумняючися, дари нашого люду, не визнають за українською мовою права на існування, по суті ведуть антиукраїнську пропаганду. На запитання: “Чому священники Московського патріархату не проповідують в українських церквах українською мовою?”, — відповідають: “Український язык противен Богу”.

Бачили таке? Вони вже консультувалися з приводу української мови на теренах України з самим Богом!

Чи таке потерпіли б у Росії? Та ніколи. У нас терплять, наша терпляча натура ніяк не може вичавити з себе раба. А старший брат користується цим і розперізується. Де тільки може, і як може.

Така поведінка російської діаспори в Україні плюс наша вах-

намір усіх українців і помислами, і діями повернути в Україну. Вимога ж державності російської мови в Україні є не що інше, як черговий хід імперським конем. В умовах, що їх залишила нам царська Росія купно з СРСР, державність російської мови в Україні не тільки неприйнятна, а й пагубна. Українське суспільство, крім хіба села, — зрусифіковане; визнання російської мови другою державною мовою в Україні плюс нетерпиме ставлення росіяни, що проживають в Україні, до української мови, про що йшлося вище, “остаточно витіснить українську мову з усіх сфер суспільного життя, довершити, по суті, те, чого домагалися колонізатори — московські царі, правлячі кола СРСР. Тим більше, що й наші доморошені керманічі допомагають цьому. Дивуємося заяві Президента: національна ідея не спрацювала. Та як вона могла спрацювати, коли урядовці наші стали орієнтуватися в будівництві української національної держави не на інтелігенцію, не на освічених людей, що вийшли з народу й не забули ще, по чому хліб, і сіль почім, а на денационалізовані елементи, для яких ідея-фікс — нажива, і будь-яким засобом, аж до видимого розкрадання національних цінностей.

Згадаймо 1991 рік. За незалеж-

мова, освіта, культура. Вони, за подібних розбудов і перебудов, страждають не менше, ніж прості люди. Ось хоча б і селянство. Землю повернули йому за символічну ціну, а чим обробляти її, не подумали. Забули? Такого не могли забути, схоже, що зробили насмисне, аби знову забрати її в селянина. Не маючи засобів для обробітку своєї землі, селянин рано чи пізно змушений буде продати її. Нинішня оплата за здану в оренду землю може дати селянинові лише хліб насущний, надії на продовження роду в нього — ніякої, навіть молоді сім'ї не можуть відродити себе, бо матеріальні статки дозволяють мати їм не більше однієї дитини.

Село завжди було тим оазисом, який живив національну мову й лексично, і фразеологічно був законодавцем їхньої образності, як живлять підводні джерела повноводу ріку. Що, коли села в недалекому майбутньому зникнуть, а землю приберуть до рук і свої, і чужі товстосуми? Чи не збудеться на нашій славній Україні те, про що мріяв персонаж із п'єси Карпенка-Карого Калитка: “Ідеш день — чия земля? Калитчина. Ідеш другий — чия земля? Калитчина! Ідеш третій — чия земля? Калитчина!” Що жде нашу мову, коли до

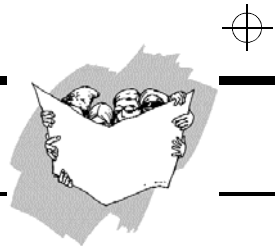
буде допущено помилки й нині. На черзі — нафтогазові трубопроводи. Учора йшлося про той, що був колись спільний і йде через усю Україну, сьогодні накиннули вже оком і на суто український, що ми його будували як альтернативний. А ще ж про Крим не забувають, у пресі й по телебаченню не перестають нагадувати співвітчизникам: “Без України нам не прожити”. І це Росія... Така Росія може захистити нас?

Може, на третього учасника тристоронньої домовленості, на Сполучені Штати є надія? Розгляньмося і пригляньмося.

У 1951 р. між США та Іраком була підписана угода про допомогу цій арабській країні, у 1954-му — ще конкретніша: про військовою допомогу. А минуло кільканадцять літ — і ті ж Сполучені Штати спершу підняли проти Іраку “бурю в пустелі”, потім обступили цю країну всією своєю премогутньою арматю, погромили армію, знищили державу, мотивуючи тим, що Ірак загрожує світові страшнішою, ніж є в Сполучених Штатах, зброєю.

Жарти з надвеликими державами, як бачимо, малі. Бога вони давно не бояться, людей не соромляться. Мабуть, треба надіятися на себе, “тим більше, що наближаються події державної ваги — вибори. Досі вони не були ні прозорими, ні демократичними. Пора відверто сказати: мандати купувалися. І коштів на це не шкодували. Виборців підкуповували фальшивими обіцянками чи всього лише цукерками, тих, на кого ми покладали надії, що вони дотримуватимуться чесних правил при підрахунку голосів, — доларами. Біймося данайців, як і тих, що продаються їм, і не допустимо фальші в оцінці нашого волевиявлення на виборах (як тих, що не за горами, так і дещо віддалених) — ото й буде наш самозахист, наш порятунок.

• **Дмитро МІЩЕНКО**, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка, учасник Другої світової війни

Після невдалого лікування в Ірпінському кардіологічному санаторії, коли щоденні серцеві напади так мене вимучили, що я вже не міг ходити, один мій приятель за сприяння свого знайомого лікаря — кандидата медичних наук Георгія Опанасовича Ремізовського — допоміг мені влаштуватися на лікування до Київського кардіологічного інституту імені Стражеська. Після першого обстеження й розмови з Георгієм Опанасовичем я відчув, що Бог нарешті послав мені справжнього лікаря.

Я не помилюся. Георгій Ремізовський, мабуть, самим Богом призначений лікувати хворих: мені полегшало, припинилися щоденні серцеві напади й, головне, — з'явилася віра в лікаря, а це, як відомо, найпомічніші ліки.

Георгій Опанасович не вельми балакучий, але при обстежуванні у мене завжди підіймався настрій, з'являлося бажання розповідати про себе, зокрема про свою хворобу. Він мовчки мене вислуховував, навіть ті зайві деталі, на які я, будучи багатослівним, не скупився. І так уважно стежив за моїми словами й поглядом, ніби вивчав не тільки мою хворобу, а й душу. Якоюсь я спитав у нього:

— Ви що, психолог?

— Ні, я — лікар, — відповів простодушню.

А погляд — добрий-добрий: гляне — як теплом обвіє. Я частенько зловживав його уважністю і часом, хоча не раз бачив, як він швидко йде, погойдуючись і широко ступаючи довгим стоп'ятидесятиметровим коридором лікарні: хворих на серце чимало — мусить кожному з них віділити своєї уваги та чуйності.

Швидко збігла десятиденка лікування: Георгій Опанасович по-

ЛІКАР БОЖОЮ ЛАСКОЮ

Такої людяності, та ще й у нинішній час бездуховності й бездушності, ніхто й уві сні не зміг би побачити, а я вже другий рік відчуваю її — від Георгія Ремізовського.

з недовірою ставлюся до ліків, особливо тепер, коли фармацевтичні бізнесмени, користуючись злочинною радіотелерекламою, безкарно наживаються на людському нещасті — хворобах, частенько й невиліковних. Проте завжди ретельно виконував і виконую всі настанови свого дорогого лікаря, який став для мене справді сердечним другом.

Кілька разів я приїжджав до Георгія Опанасовича на консультацію і водночас — на обстеження спеціальною апаратурою. І всі ті послуги надавали мені за звичайне «дякую», безкоштовно, хоча цей кардіологічний інститут нині виживає здебільшого за рахунок платного лікування.

Десь через півтора року я попросився лікуватися стаціонарно, щоб підтримати серце необхідними крапельницями та заштриками, які в домашніх умовах важко зробити, — і знову Георгій Опанасович допоміг мені влаштуватися на безкоштовне лікування, створивши найкращі умови. Намагаючись збагнути, чи та його доброчесність — вроджена, чи, може, набута в нелегкій життєвій долі, я не раз намагався «розговорити» Георгія Опанасовича. Але він уникав розповідей про себе — мріяв мені кров'яний тиск, прослуховував серце й, розпитавши про самопочуття, виходив із палати. Проте я все-таки дещо довідався і,

здається, збагнув, що саме сформувало його виняткову людяність.

Народився Г. Ремізовський на Житомирщині. Може, й у Романівці, бо якимось проговорився, що його бабуся (не запам'яталося, по чий лінії — батька чи матері) в молодості мала душевні взаємини з братом Максима Рильського; згадував і про рідного дідуся — священника, який у тодішні лихі часи саме за своє служіння християнській церкві був заарештований і до своєї родини з неволі не повернувся. Сімейне життя батьків маленького Георгія не склалося, і він зостався з хворовитою матір'ю, яка через декілька років померла й залишила його сиротою. Спочатку бабуся дала йому притулок і материнську ласку, а потім, коли він став ходити до школи, батько забрав його до свого нового сімейства, де добра мачуха стала йому другою матір'ю.

Не знаю, як склалося життя в нього сьогодні: шоразу, коли я телефонував, — не заставав Георгія Опанасовича вдома. Але з його ставлення до людей, і передовсім — до хворих, з його поведінки видно, що він — людина винятково доброзичлива, скромна й безсумнівно чесна, а таким людям нелегко жити в нинішньому суспільстві, коли так безжалюбно потоптані людські чесноти.

Якоюсь Георгій Опанасович

ТЕПЛЕ СЛОВО

розповів мені про святковий вечір з приводу двадцятип'ятиріччя закінчення Київського медичного інституту; згадав перші лекції у ньому, студентів, що позакінчавши сільські школи, спочатку відставали в навчанні, але як здібні, наполегливі учні невдовзі наздогнали й випередили тих, що навчалися у містах. А тепер ті сільські хлопці й дівчата стали відомими академіками, вченими, світилками у медицині. Принагідно згадав і про нинішні умови навчання у вищих навчальних закладах, зокрема про грошові перешкоди, які навмисно поставлені перед здібними дітьми незаможних батьків. Про це він довідався на Полтавщині, де придбав стареньку хатину над річкою, а при ній — невеличкий городець. Шовідпустки чи при будь-якій іншій нагоді їздить туди побути віч-на-віч із природою і біля землі попрацювати: в селі ж народився, а при ній — до землі зберіг у серці з дитинства. Отож, побувавши на Полтавщині, в селах, він почув грікі нарікання на те, що перед дітьми навіть сільської інтелігенції двері до вищої освіти на сто замків позамикувані, — освіта, як і вищі державні посади, доступні лише багатим.

Але Георгій Опанасович Ремізовський — золота людина й лікар Божою ласкою — лікує людям не тільки серця, але й зміцнює їхні душі вірою в те, що добрі люди в нас не переводяться й не переводяться. Може, та віра і є запорукою невмирущості нашого народу, нашої України.

● **Іван ГНАТЮК,** письменник, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка

СХИЛЯЮСЬ У ПОКЛОНІ ПЕРЕД ВАМИ...

Отцеві Оксентію Вознюкові, парохіві села Киселиці на Путильщині, що на Буковині, сердечнеє послан-

Високоповажний Отче!

Даруйте, що звертаюся до Вас у такий спосіб, але мені дуже хочеться, аби те, що я буду казати, почули багато людей. Це я була торішнього серпневого дня у Ваших Киселицях: зумисне приїздила тоді до Вас як до батька Володимира Оксентійовича Вознюка. Хотілося побачити навч його рідну країну, яку він часто згадує у своїх віршах, побачити його землю і небо, людей, з-поміж яких Ви — найдорожчий.

Вас акурат не було вдома, і я, чекаючи, мала змогу вдосталь надивитися на Вашу невеличку дерев'яну хату («стареньку хату між Карпат») — в оточенні кількох вуликів, а ще кущів смородини, буйного кропу і пишних чорнобривців. Зовсім поряд, на узвишші, величалася церква, за два кроки в долині через вузьку смужку дороги співала своєю вічно пісню невгамовна ріка Путилівка, навсбіч простяглися стіни гір, котрі ніби взяли захищати цей світ од мирської суєти.

Ви освячували хату якійсь молодій парі, відтак крутили педалями старого велосипеда, повертаючись до мов... Шуміла Путилівка, і в цьому була така гармонія, було так багато мудрого і правичного.

А потім ми сиділи з Вами під просторим дощаним навісом. Ви у своєму чорному священничому вбранні, до якого, вочевидь, звикли за 57 років духовної праці, бадьоро, по-молодецьки енергійно розповідали. Ви дуже гарно розповідаєте, отче, бо я не-

мов бачила Вашу розповідь. Тепер, у 87 з половиною літ, Ви декламували напам'ять вірші, вивчені ще в школі польською, — наче щойно вивчені. Та й духовний фах Ви опанували не гірше. Однак тоді, у 41-му, почалася війна, і Вам довелося стати не душпастирем, а пізнати цінність життя і людини з іншого боку — як солдат-піхотинець, ногами змірявши пів-Європи.

На згадку про минуле Вам залишилися старі рани, пам'ять серця, орден «За мужність» і численні медалі, що прикрашають Вашу святочну рясю.

Після одруження та висвячення Ви у 47-му приїхали з молодою жоною на Буковину, в Киселиці, які відтоді стали для Вас рідними. Відтак у світ прийшли Ваші діти — Володя і Валя.

А потім було їх діточе ранне, ще до школи, читан-

ня, були молитви, передане з генами благоговіння у храмі, водночас були й скромні та змістовні віхи. Ви розповідали, отче, як навчали своїх ще малих дітей і сусідського хлопчика співати, танцювати гопака, з якою відповідальністю ходили Ваші діти до школи. Відтоді Ви нерідко бували в школі. То був радянський час, було «Стій, попе!», сказане Володі, і принципово неввивчений Вами антицерковний вірш...

У медінституті вивчалася донька Валя, на філфаци — син, а Ви, тато й отче, і далі опікувалися ними, дорослими, заодно й віддано служили Богові та людям. Уже тепер, коли землею дріботять ноги Ваших, отче, правнуків, Ви можете з полегкістю зітхнути за тих, кому дали життя.

А скількох відомих людей

приймало Ваше маленьке, на горобиний скік, обійстя: Михайлину Коцюбинську, Еленору Соловей, Дмитра Чередниченка, Богдана Мельничука, Василя Фольварочного, Віталія Колодія, Бориса Савченка, Віктора Маляревича, Зенона Погорецького — всіх не перелічиш, і кожному було біля Вас добре.

Ви показували мені, отче, під час тих моїх серпневих навідин до Вас дві величезні ікони на честь своїх дітей при виході з церкви — як своє вітцівське офірування рідному храмові — ікони Святого Рівноапостольного князя Володимира та Святої мучениці Валентини. Показували, як реліквії, синові

ЩИРИМ СЕРЦЕМ

книги, світлини. На кількох — Ви у Києві після зустрічі ветеранів війни. Поважний чоловік, з орденами, у церковній рясі, Ви і на дев'ятому десятковому літ виглядаєте на тих світлинах молодод і водночас, — ніби справжній лицар духу, утілення тієї безкоштовної внутрішньої сили, котра тримає народ і допомагає йому бути народом...

Ми, парафіяни, йдемо задля очищення духу до Вашої церкви, щоб тримати перед Вами і Господом звіт. Величність вашої священничої місії — незаперечна. Цікаві Ви й у своєму родинному житті, у тому, що надбали, кого зростили побіч себе, зрештою, цікаво, як почувается у непростому світі Ваша власна душа. А вона ж у Вас, отче, на диво трудяща, піднесена — і світла-світла. Тому й пишу Вам саме такого листа, що вважаю присутньою і для інших нашу з Вами зустріч та моє відкриття країни Вашої — мудрої, глибоко людяної країни.

Подумки схиляюся у поклони перед Вами і цілую Вашу руку. Здоров'я Вам і всіляких гараздів, ласки Неба і ласки Земного світу. Хай довіку возноситься навістріч Усевишньому Вашо, отче, молитва за нас, грішних, хай легенько здолають Ваші ноги у ході та у велосипедній їзді ще не один тисячокілометровий шлях.

● **Лідія КОВАЛЕЦЬ,** м. Чернівці

Закінчення.

Початок у ч. 14 за 2004 р.

Нині, в епоху прискорення темпу життя й активізації різноманітних конфліктів, породжених глобалізацією, людину цікавить, передовсім, ступінь досконалості організації міжлюдських (у тому числі — сусідських) стосунків у тому осередку спільного простору, котрий визначається даною адресою і — що дуже важливо — *прилеглою до неї територією*. Людина прагне поширити сферу затишку та безпеки за поріг своєї квартири, вбачаючи в цьому гарантію збереження своїх особистих і загальнодемократичних прав.

КОНКРЕТИКА МІСЬКОГО ДВОРУ

Отже, — двір. Спочатку розглянемо можливий двір на масиві. Існуючі масиви типової забудови, які компонувалися переважно багатосекційними (кількапід'їздними) будинками типу "коробка", "башта", "стіна-квартал", переважно з великим міжбудинковим простором, забезпечують об'єктивну можливість створення дворової інфраструктури замкнутої форми, з орієнтацією не тільки на колективні, а й на індивідуальні інтереси мешканців одного під'їзду.

Саме виходячи із сучасних інтересів мешканців, пропонуємо ряд принципових архітектурно-планувальних і будівельних рішень на прикладі одного дев'ятиповерхового трисекційного (трипід'їздного) житлового будинку (мал. 1).

Як бачимо, простір двору можливої форми в плані, для конкретного випадку, утворюється стіною багатосекційних господарчих будівель із розрахунку: одна секція господарчої "стіни" — на кожну сім'ю, яка проживає в даній секції будинку. Тут-таки передбачається павільйон для двірника, павільйон для охорони, можливі секції для розміщення офісів різних громадських об'єднань та клубів мешканців, для збереження спортивного інвентаря, приладдя тощо.

Запропонована структура двору передбачає різні варіанти архітектурно-планувальних рішень, які формуються з таких компонувальних елементів: дитяча й ігрова ділянка (містечко); зона тихого відпочинку; місце для зібрань, занять, інших колективних заходів; спортивна зона; садочок або мікропаркова зона з альтанкою; альпінарій, декоративне озерце або плаваль-

фото з архіву "СП"

ЗАТИШОК НАШОГО ОБІЙСТЯ

Поняття комфортності умов існування людини не обмежується лише відомим набором комунальних послуг. Серед сучасних пріоритетів, які розглядає мешканець великого столичного міста, обираючи або вдосконалюючи своє житло, на одне з перших місць він ставить зовсім не наявність балкона чи відстань до найближчої крамниці.

ЗА БАЖАННЯМ МЕШКАНЦІВ

ний басейн; фонтан, газони, клумби; господарча зона (зокрема для чистки килимів, сушіння білизни тощо); стоянка для автомобілів; можлива багатифункціональна ремонтна майстерня. Двір огорожено парканом.

Не забуто й про будку для собаки (аякже! — у дворі має бути дворовий пес), лави, кош і контейнери для сміття тощо.

Вхід до двору (в'їзд) — через хвіртку (ворота) — охороняється двірником, павільйон якого знаходиться поряд (вхід А), або через хвіртку (ворота) — вхід В, що знаходиться поряд із павільйоном охорони стоянки автомобілів.

У найзатишнішому місці двору (як правило, в мікропарковій зоні) може розміщуватися дворова капличка, де віруючі, незалежно від конфесії (в тому числі, запрошуючи відповідного священика), можуть збиратися для християнських потреб. Можливий також варіант подвір'я, в якому деякі функціональні зони (спорту, розваг, зібрань, занять, молитв, бібліотека тощо) введені під дах відповідних павільйонів.

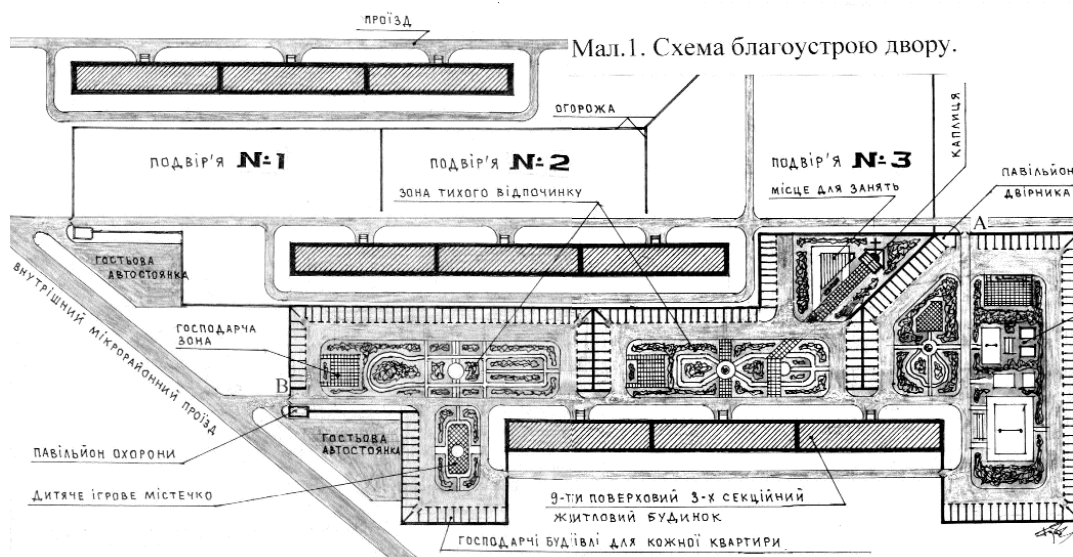
Ми не зупиняємося тут детальніше на розгляді надзвичайно важ-

ливих економічних (наприклад, створення нових робочих місць — майстерні: ремонт взуття, приймальний пункт тощо), морально-психологічних (наприклад, з'являється гарантія безпеки для дітей, колективного й особистого майна

мешканців) та інших позитивних наслідків впровадження дворової системи.

Але переконані, що саме вона, система дворів, поверне людям впевненість у собі, почуття колективізму й згуртованості, усвідомлення самостійності й відповідальності, сприятиме активізації участі мешканців у суспільно-політичному житті міста та розвитку нових форм самоорганізації населення.

Євген ГОЛИБАРД,
Олександр ГОРБИК

Мал. 1. Схема благоустрою двору.

фото Г. Оберської

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://www.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ПОЛТАВЩИНА: МІЛІЦІЯ КОГО БЕРЕЖЕ?

ВІЛЬНИЦЬКА
НЕВОЛЯ

Депутатські запити Павла Мовчана

Про ігнорування звернень жителів села Вільниця Чутівського району Полтавської області, яким місцеві керівники не виплачують ні зарплати, ні відсотків за орендовану землю та майно, Верховна Рада України надіслала запит голові Полтавської облдержадміністрації Олександрові Удовиченку.

Про це написала в листі до народного депутата колишня колгоспниця, депутат сільської ради Валентина Пуглій із села Вільниця Чутівського району. У 2000 році в селі розпаювали землю і майно. Утворили приватне підприємство "Вільницьке", керівником якого став Микола Гринь. Він досі не розрахувався з людьми ні щодо заробітної плати, ні за земельний пай. Для себе ж відкрив магазин, у якому торгує його дружина. А товар завозять транспортом, який є майном односельців. В. Пуглій, як депутат сільської ради, неодноразово зверталася з цього приводу до голови Чутівської райдержадміністрації Андрія Вісича, та він не відреагував.

У 2003 році керівництво зробило "Вільницьке" банкрутом. Заборгували за земельні паї 382 тис. гривень і 147 тис. гривень заробітної плати. По гроші та майно селян тепер посилають до ліквідатора Пічугіна, який десь аж у Києві. Для себе ж М. Гринь створив інше сільгоспідприємство під назвою "Світанок".

"Люди, які пішли проти керівника, — пише В. Пуглій, — не допускаються ні на КДУ, щоб збити корм для домашнього господарства, ні в олійницю, — а це ж майно людське. Допоможіть! Минулого року нам нарахували 1% із земельного паю і знову не розрахувалися, а за указом Президента має бути — 1,5%. Люди залякані, бояться сказати щось проти. У 2003 році було посіяно 400 га соняшника, 380 га ячменю, 195 га вівса, 125 га кукурудзи — для них є, а для людей — немає. Я вже готова на все: візьму налігач і йтиму по корів, які розписані по договорам, і нехай тільки хто стане на дорозі — обілля кислотою й тягтиму корів у наш двір, бо мені винні 6 тисяч гривень зарплати, не враховуючи за земельний пай".

У селі є люди, в яких відрізали газ, бо нічим платити, є багатодітні сім'ї, є хворі, які помирають, бо немає грошей на ліки й на харчі. Тож народний депутат просить О. Удовиченку провести службове розслідування щодо бездіяльності своїх підлеглих, які порушили закон "Про звернення громадян", а найголовніше — допомогти селянам у їхній біді й повернути їм майно чи його вартість, зарплату та плату за орендовану землю.

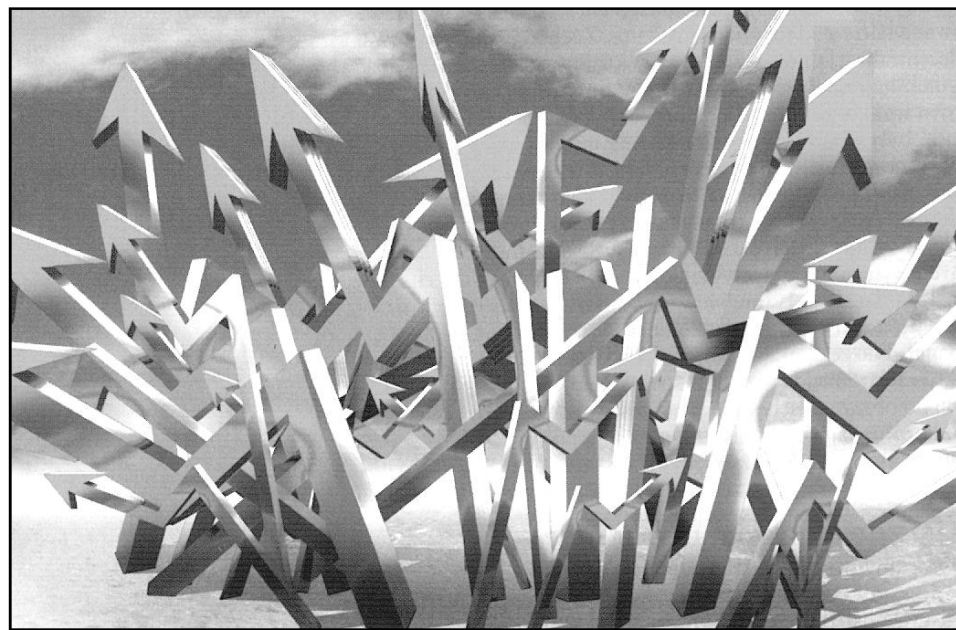
СТАРОСАНЖАРСЬКИЙ
ДЕТЕКТИВ

Про бездіяльність правоохоронних органів Новосанжарського району Полтавської області в розкритті резонансних злочинів і правопорушень Верховна Рада

надіслала запит Генеральному прокурору України Геннадію Васильєву.

Багато жителів Новосанжарського району звернулися в депутатську приймальню Полтави зі скаргами на місцеві правоохоронні органи: Новосанжарський місцевий суд, районну прокуратуру, райвідділ внутрішніх справ. Деякі факти оприлюднили засоби масової інформації, що надало цій темі широкого громадського звучання.

Так, 100 власників майна й землі, мешканців с. Попове Новосанжарського району, підписалися під листом до районного прокурора А. Передерія з приводу розкраденого, розпроданого майна, що є їхньою власністю. Вони навели десятки прикладів злочинної поведінки Л. Новохатньої, керівника приватного сільгоспідприємства "Промінь", куди вони мали необережність здати в оренду своє майно та землю. Не мають тепер ні плати за землю, ні майна, ні грошей за нього.

Заявники до прокурора поскаржилися на рішення сесії сільради, яка підтримала їхні вимоги. А від прокурора одержали відписку. Мова йде про майно на загальну суму 1 мільйон 92 тисячі гривень. На очах власників майна розкошує орендар.

Подібна ситуація склалася в с. Великий Кобелячок. Тут керівник приватної агрофірми "Кобелячок" М. Бодак заборгував орендодавцям 80 тисяч гривень, а найнятим робітникам — близько 100 тисяч гривень. Люди знають, що приватний господарник реалізує і їхню техніку, і металобрухт, і врожай, і худобу.

Три роки тому приватна агрофірма "Маяк", що в селі Малий Кобелячок цього ж району, здала на сусідній Ліщинівський цукрозавод (с. Білики Кобеляцького району) цукрові буряки. Там порядкувала київська фірма "Зеніт-сервіс". Вона й заборгувала селянам 403 тисячі гривень за буряки. Куди тільки не зверталосся керівництво "Маяка", в т. ч. й до новосанжарських правоохоронців, але... "Маяк" став боржником, бо не повернув кредитів, і заїжджі ділки "взяли" його голими рука-

ми: в обмін на пальне для осінньої сівби уклали кабальний договір на використання землі на десять років, а худобу вже вирізали, доярка, фуражирів, тваринників і трактористів відправили на біржу.

У селі Старі Санжари під час Дня села 23 вересня 2003 року семеро п'ятих підлітків та неповнолітніх (серед них — син місцевого керівника сільгоспідприємства) до смерті забили 47-річного пичника Віктора Іпатова, званого в селі як доброго, майстровитого чоловіка. Громада одразу ж затримала всіх сімох, вони зізналися у скоєнні злочину. Правоохоронці взяли під варту тільки двох, які того трагічного вечора опинилися біля вбивць тоді, коли п'ятеро вже розправилися зі своєю жертвою. Впливові батьки швидко відкупили своїх синків, а матері цих двох вимагають у правоохоронців справедливого покарання для всіх. Як наслідок безкарності, цього року двоє підлітків із цього ж села так са-

мого УБОЗу зупинили вантажний автомобіль, що віз фальсифікат на велику суму з Новосанжарського району в Харків у супроводі працівника ДАІ. Порушено кримінальну справу. Але, як стало відомо з неофіційних джерел, винуватці хочуть уникнути відповідальності: працівників місцевого ДАІ звільнено зі служби заднім числом. Аби таким чином відмежувати правоохоронні органи від них як співучасників злочину, начальник районної міліції В. Федоренко того ж дня раптово пішов на лікарняний і на службу вже не повернувся, бо обласне керівництво УМВС нібито перевело його в кадровий резерв.

"Погодьтеся, шановний Генеральний прокуроре, — йдеться в запиті, — що все це — факти з розряду резонансних. А отже, не менш резонансною є діяльність чи бездіяльність місцевих правоохоронних органів, зокрема прокуратури, для їх розкриття чи прикриття".

Тож П. Мовчан просить

С. Фролов відповісти, що майно, виділене під погашення заборгованості, підлягає паюванню. Але така робота в селі не проводилася, тому співвласники недоотримали майно.

"Таким чином, — підсумовує С. Фролов, — виходячи з чинного законодавства, необхідно провести допаявання майна на суму 579,8 тис. грн. між усіма співвласниками майна колишнього КСП "Попівське". Для вирішення вищезгаданого питання, відповідно до визначених загальними зборами повноважень комісії з організації вирішення майнових питань сільгоспідприємства, необхідно провести допаявання майна і винести на затвердження загальних зборів співвласників колишнього КСП. Питання, пов'язані із збереженням майна, проведенням його інвентаризації з ініціативи орендаря без рішення співвласників, спрямовані на зменшення вартості майна, а також питання видачі майна за заниженими цінами родичам директора ПАФ "Промінь" Новохатньої Л. М., відносяться до компетенції правоохоронних органів. Головне управління сільського господарства і продовольства облдержадміністрації надіслало подання в прокуратуру Новосанжарського району для перевірки в порядку прокурорського нагляду відповідності нормативно-правових актів паювання майна колишнього КСП "Попівське".

Щодо "компетенції правоохоронних органів", на якій акцентує увагу С. Фролов, то, за словами лідера сільської ініціативної групи з відстоювання прав орендодавців Людмили Карапуз, вона та інші власники майна неодноразово зверталися до прокурора Новосанжарського району, але одержували відписки. Кілька разів члени ініціативної групи із захисту майнових прав колишніх колгоспників зверталися й до сільського голови, й до Новосанжарської районної влади. Результат — нульовий. На думку селян, Л. Новохатня, користуючись підтримкою владних органів, ігнорує вимоги орендодавців.

Складається враження, що прокуратура Новосанжарського району Полтавської області, не порушивши досі кримінальної справи проти розкрадачів колективного майна, по суті, прикриває злодіїв. Тож П. Мовчан просить Генерального прокурора доповісти прокурорам місцевих органів влади й правоохоронців тих, хто порушив у с. Попове законодавство щодо розпаювання і збереження колективного майна, хто саботував розгляд звернення громадян усупереч закону "Про звернення громадян". Також народний депутат просить Г. Васильєва провести службове розслідування і притягти до суворой відповідальності

своїх підлеглих, а також тих зловмисників, які продовжують грабувати рядових власників майна.

КУДИ ГРОШІ
"ГАЗОНУЛИ"?

Щодо нецільового використання коштів, зданих жителями Дрижинської Греблі Кобеляцького району Полтавської області для газифікації села, та переслідування громадян, які надали гласності цій інформації, Верховна Рада скерувала запит до Генерального прокурора України Геннадія Васильєва 9 квітня 2004 року.

Жителі села Дрижина Гребля ще в 1995 році здали значні кошти на газифікацію своїх садиб. Тим часом держава газифікувала село за свій рахунок. А де поділися людські кошти, рядові селяни досі (минуло 8 років!) не знають, а тільки здогадуються.

Сільський голова Кирило Проскурня сказав помічнику-консультанту народного депутата, голові Полтавської обласної організації Української народної партії Олександрові Кулику, що ті гроші використано на вирішення соціальних проблем. Проте яких саме, коли й за чим рішенням — невідомо.

— Найважливішою проблемою вже двадцять років залишається у Дрижинській Греблі відсутність питної води, бо в колодязях вона вкрай занітрачена. Люди щодня бідонями, бочками тягнуть її від єдиної свердловини, відстань до якої для деякого — понад півтора кілометра, — говорить О. Кулик.

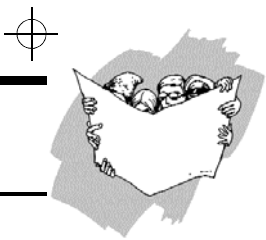
Звернувшись до Генпрокуратури П. Мовчана змусила поведінка Дрижиногреблянського сільського голови Кирила Проскурні та керівника місцевого приватного сільгоспідприємства СТОВ "Україна" Зінаїди Норки (це рідні брат і сестра) й пасивність місцевих правоохоронних органів.

Після публікації в пресі про ситуацію з грошима та інші проблеми села й СТОВ владоможні родичі вдалися до погроз, переслідування, залякування тих односельців, що розповіли про сільські біди О. Кулику. Він і подав матеріал у газету. Погрози були такими, що Васильєв та Олексій Донсков змушені були письмово звернутися по захист до правоохоронних органів Кобеляцького району.

На гостру публікацію в обласній пресі (газета "Полтавська думка" за 22 серпня 2003 року) про негласне використання, а, по суті, викрадення великої суми грошей, досі не відреагувала ні районна, ні обласна прокуратура.

Тому депутат просить втручання Генеральної прокуратури, щоб за фактами негласного використання громадських коштів та погроз із боку дрижиногреблянських керівників на адресу громадян В. Василюка та О. Донскова була порушена кримінальна справа й зловмисники були притягнуті до відповідальності.

● **Настя ТОПОЛЯ,**
м. Полтава

ДОБРОМ ЗІГРІВ СЕР-

Коли ми зрозуміли, що нікому не потрібні й нам ніхто не допоможе, то... почали телефонувати знайомим інвалідам. І нам порадили звернутися до нього...

Василь Строган та його дружина Лариса Бандурко, інваліди першої групи, хвилюючись, з невідомою ширістю і теплотою говорять про людину, що вперше зустрілася на їхньому нелегкому життєвому шляху і не тільки вислухала, але й допомогла в один із найскрутніших моментів.

Людина, про яку йдеться, справді заслуговує нещодавно отриманої високої нагороди — Ордену Святого Миколая Чудотворця

тойників: Мати Тереза з Калькутти, Папа Римський Іоанн Павло II, всесвітньо відомий хірург, який вперше здійснив пересадку серця, Крістіан Бернард, актриса Софі Лорен, співак Робертіно Лоретті, астронавтка Калкана Чавла. В Україні цією нагородою були відзначені співак Софія Ротару, доктор Касьян, академік Борис Патон...

— Коли ми приїхали до нього й він побачив нас, — продовжує далі Василь Строган, — то почули: "Лю-

* * *

Згодом подружжя Строганів повідало мені про митарства, яких довелося зазнати до тієї пам'ятної зустрічі з благодійником Шмідтом. Їх було достатньо. Не буду деталізувати, аби розчулити читача. Та й чи варто це робити? Прикладів поневірянь, яких зазнають люди, чий долі схожі на долі наших героїв, предостатньо. І кожен із нас має змогу в цьому пересвідчитись: пройдіть підземними переходами в Києві, багатолюдними місцями в інших містах України, де смиренно сидять пригнічені бідністю літні люди й інваліди, самотні матері з дітьми на руках, нужденні.

Жебраки... Так їх називали раніше, чомусь рідко вживають це слово зараз. Що, соромимося? Чи робимо вигляд, що такого явища, як жебрацтво в нас не існує? Важливим є не те, як назвемо їх — людьми за межею бідності чи якимось інакше, — головне визнати факт їхнього існування. Бо були вже спроби в радянські часи про найуразливішу, найбільш бідну верству суспільства — мовчати. А вона, ця верства, попри всі заборони й переслідування, була. Чи забулося все те?

Бідні й багаті є завжди. Рівності в матеріальних благах не було ніколи. Рівні всі ми лише перед Всевишнім...

— Я учасник бойових дій, маю вісім урядових нагород. Два поранення. Служив у російській армії, призивався ще при Союзі. Воював. Кидали нас у різні "гарячі точки", були такі спецпідрозділи як "Альфа". Що це означає, ви розумієте. Чесно виконував свій солдатський обов'язок, як прийнято говорити... Але не про те мова, — продовжує далі Василь Михайлович Строган, 1972 року народження, родом зі Львівщини.

Нещастя сталося не на війні, не під час бойових дій, а під час

В. Ф. Шмідт

служби на залізниці, де після демобілізації з армії Василь працював провідником. Рятуючи пасажирів, сам потрапив у біду. Залишився без ніг.

— Одного разу зустрілися ми з Віктором Федоровичем у переддень Свята Перемоги. Він підійшов до мене, потиснув руку й каже: "Василью, поздоровляю тебе зі святом!" Я був такий вражений, що й досі цього забути не можу. А потім дістає з кишені гроші (то була чимала сума) і каже: "На, Василю, це тобі з нагоди свята. Відсвяткуй його, як належить воїну, — при цих словах у оповідача на очах заблищали сльози, затремтів голос. — І, повірте, це було дуже приємно, що хоч хтось на цьому світі згадав нас... Батьки мої далеко, а вона — сирота, — Василь киває на Ларису. — Про нас практично ніхто не дбає... Зараз у центрі реабілітації інвалідів, де ми працювали, вже 9 місяців ніхто не отримує зарплати. А пенсія у мене 110 гривень. Ось й живи — як хочеш.

Слухаючи сумну розповідь Василя й Лариси про їхнє життя, про ті чи інші наміри та діла людей, з якими їм доводилось і доводиться стикатися, мимоволі переймаєш себе повагою до них. Бо ці люди вистраждали право визначити вагу й рівень доброго чину. Він, чин цей, один із наріжних каменів християнської моралі. Співчуття, милосер-

БЛАГОДІЙНІСТЬ

дя, доброчинність. Чинити добро! Благодійна місія, якою Господь наділив мислячу істоту. Та, на жаль, далеко не всі, хто володіє великими статками, астрономічними сумами грошових знаків, розуміють, що гроші, які дає нам Бог, віддані не нам, а через нас — людям, з якими живемо поряд. Тільки тоді наші прибутки будуть примножуватися з волі Його, якщо будемо щедрими. Володіти багатством і дбати тільки про свої надприбутки — справа, м'яко кажучи, не вельми приваблива. Бо істина говорить, що "голими приходимо в цей світ, і нічого не беремо з собою, покидаючи його". Не слід забувати і про одну з найперших настанов Господа: "Люби свого ближнього, як самого себе". Зробив добро — добром повернеться. Заподіяв лихо — добра не жди. Подарунок Строгана — двокімнатна квартира, в яку вони вселилися кілька тижнів тому, — далеко не перший вияв доброчинності Віктора Шмідта. Добрі справи Віктор Федорович робив і робить без помпи й зиску, але прості люди тримають у серці пам'ять про такі діла.

* * *

Багато квартир подарував президент концерну "Кіровоградбудінвест" людям, які потребували житла: афганцям, чорнобильцям та інвалідам, для яких він відповідним чином обладнав під'їзди будинків. Віктор Шмідт постійно опікується Будинком маляти, а кількість людей, яким допоміг матеріально в скрутну для них хвилину, давно обчислюється сотнями.

Керівник будівельної фірми, що зводить житло на замовлення, "Кіровоградбудінвесту", знаходить можливість поділитися своїми прибутками з немісцями.

Вони, його симпатичні й друзі, щиро раділи, коли почули про відзначення Віктора Федоровича Шмідта високою нагородою фонду Міжнародних премій.

● **Микола ХОМАНДЮК**, заст. голови обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" ім. Т. Шевченка, м. Кіровоград

Микола Хомандюк бере інтерв'ю у В. Строгана та Л. Бандурко

"За примноження добра на Землі", — що входить до Женевського реєстру нагород і реєстру нагород ЮНЕСКО. Це — президент концерну "Кіровоградбудінвест" Віктор Федорович Шмідт. Він став 160-тим кавалером цього почесного ордену, продовживши список дос-

ди добрі, чому ж ви нічого про себе не сказали, про свій стан. Я б за вами машину послав чи сам приїхав". Вислухавши нас, Віктор Федорович промовив: "Я вам допоможу, обов'язково допоможу... Не сумнівайтесь..." І дотримав свого слова.

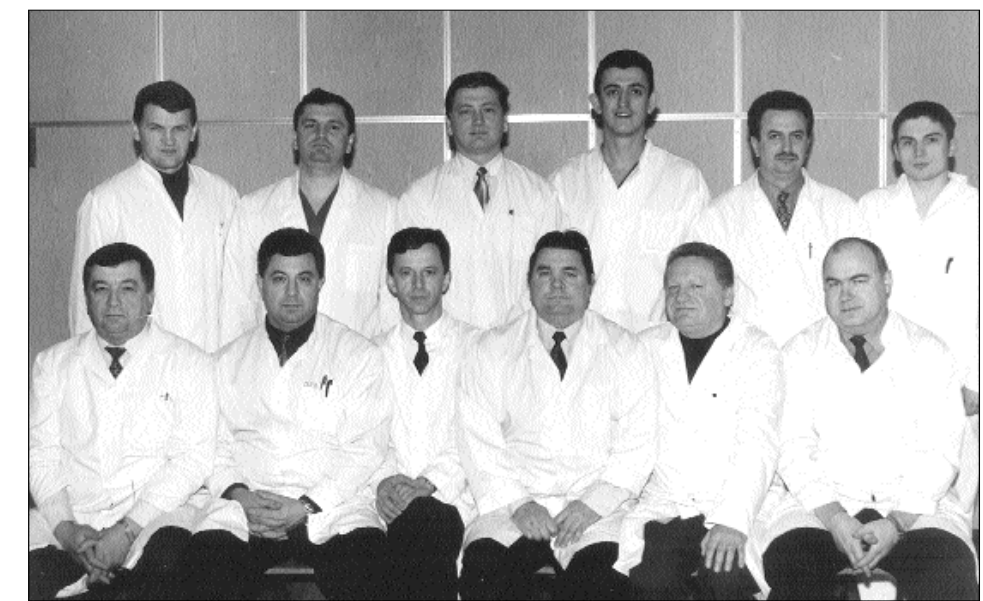
СЛУЖБОВА РОДИНА

ВІДДАНОСТЬ

Ще за князювання в Київській Русі Володимира Мономаха в XI столітті при Печерському монастирі діяв шпитальний монастир із літописним диво-лікарем Агапітом, який без винагород лікував і старців, і князів. Його пацієнтом був і сам Володимир Мономах, якому він врятував життя.

Своє високе призначення Агапіт висловлював гранично коротко й вагомо: "Лікуючи тіла людей, лікуєш і свою душу".

Майже так сформулював своє ставлення до хворих і славетний таджицький лікар-філософ Авіценна: "Лікуючи страждальця, ти чиниш добро". Та задовго до них, на межі V—IV тисячоліть до н. е., напівлегендарний еллінсько-грецький лікар, перший вчений-хірург Гіппократ створив науковий трактат. Його завершенням був статут-присяга самовідданості лікаря, який присвятив себе медицині. Цей статут став присягою багатьох поколінь студентів, які мають почати свою подвижницьку діяльність медика. А славетна "пов'язка Гіппократа" на зраненій голові врятувала життя не одного воїна.

Професор Валерій Саєнко і його чудодійні колеги

Серед усталених в медицині профілів спеціалізації саме хірургія та трансплантологія є чи не найскладнішими. Часто саме хірургічне втручання, якого не дуже прагнуть уникнути, є найефективнішим. Це знімає низку проблем, пов'язаних із діагностикою. Однак хірургія, окрім всебічного знання людського організму, потребує особливої уважності, вправності, неодмінної мужності та миттєвої реакції.

Усім цим неординарним, але об'єктивним вимогам цілком відповідає колектив Інституту хірургії та трансплантології імені академіка О. О. Шалімова, який очолює доктор медичних наук, професор, член-кореспондент АН України, лауреат державної пре-

мії СРСР Валерій Феодосійович Саєнко. Це ціла плеяда вчених-медиків, які буквально "створять дива" на високому сучасному рівні. Їхні імена широко знані як в Україні, так і поза її межами. Та поряд із цим, тут особливо відчувається шанобливе ставлення до хворого, в чому я переконалася особисто під час лікування в цьому високодостойному закладі.

Чи можливо забути високу професійність, надзвичайну турботливість і людяність медичних працівників: Валерія Феодосійовича Саєнка, Михайла Юхимовича Ничитайла, Анатолія Васильовича Сумса та Ігоря Петровича Галочки?

Таке ставлення відчуваєш і від медичних

сестер, яких колись зворушливо величали сестрами милосердя: Плотнікової Олени, Ничитайло Валентини, Козулі Наталі та Курдяк Надії. Те ж саме можна сказати про замикаючу ланку персоналу — нянь.

Ці благородні та гуманні люди складають ніби одну велику родину, об'єднану добросердним служінням людям. А отже, мають стати взірцем для багатьох лікувальних закладів високого рангу.

Добрим же всім Вам сил для справ Ваших, освячених добром!

● **Тамара СИЛИНА**, м. Київ

«ПРОВЕСІНЬ»: ПЕРЕМАГАЮТЬ ТАЛАНТИ

ФЕСТИВАЛЬ

фото Ганни Оборської

У Кіровограді завершився IX Всеукраїнський фестиваль-конкурс виконавців на народних інструментах. П'ять днів конкурсних прослуховувань і концертів, хвилювань і організаційної напруги, визначення і нагородження переможців. З кожним роком кількість бажаючих взяти участь у фестивалі-конкурсі зростає. Хоча він не вирізняється ні помпезністю, ні шикарним блиском програмок та буклетів, ні багатством чи пишнотою прийому гостей. Швидше, навпаки — все гранично скромно. Але справді творчій та змагальній атмосфері «Провесені» це не шкодить.

ВІД ПЕРШАЧКА ДО ЛАУРЕАТА МІЖНАРОДНИХ КОНКУРСІВ

Власне, це єдиний в Україні фестиваль-конкурс, де можуть показати свою майстерність виконавці на народних інструментах. Щого разу змагалися баяністи, акордеоністи, бандуристи (інструментальна та вокальна), домристи, балалаечники, гітаристи, цимбалісти. Усіх, хто грає на якомусь із цих інструментів, поділили на чотири вікові категорії: учні музичних шкіл до 12 та до 15 років, студенти училищ першого-другого курсів та третього-четвертого. Переможців називають у кожній категорії. Більшість учасників відзначають об'єктивність журі, не враженого, як на деяких інших музичних конкурсах, дрібним місечковим честолюбством — тут ідеться тільки про рівень виконання.

Виступи учнів у фестивалі тривали майже по двадцять годин на добу, адже цього року на «Провесін» приїхали 235 учасни-

ків. Це тільки учнів та студентів. Додайте сюди ще викладачів, батьків. Усіх цих людей треба десь розмістити, забезпечити хоча б мінімальними умовами для проживання, підготовки до виступів. Але, очевидно, ці організаційні труднощі не злякали організаторів фестивалю, бо «Провесін» із року в рік з'являється в Кіровограді невідомо, як прихід весни.

З чого ж усе почалося? У 1994-му при обласному відділенні Музичної спілки, яку на Кіровоградщині багато років незмінно очолює подвижник своєї справи Володимир Ворона, з'явилися асоціації за інструментальними напрямками. Головою асоціації народних інструментів обрали Валентину Ревенко (нині — директор Кіровоградської музичної школи № 2), людину ініціативну, професіонала своєї справи, яка не звикає ховатися за чужими спинами. Валентина Григорівна розсудила логічно: якщо є асоціація і її голова, значить повинна бути і якась конкретна робота. Отож, знаючи, що в Україні немає

фото Ганни Оборської

Народно-інструментальна еліта майбутнього: Кіровоградський ансамбль «Ексампей»

чогось подібного, й запропонувала проект фестивалю-конкурсу. Начальство спочатку (як це буває завжди) не дуже зраділо новій ідеї, а отже, й новому клопоту. Але тодішній завідувач міського відділу культури Олександр Полячок підтримав Валентину Григорівну, і справа зрушила з місця. Перша «Провесін» відбулася в 1996-му. Тоді змагався 41 виконавець. Журі очолював народний артист України Сергій Грінченко, якого запросило подружжя Голіусових. Ця чудова, високоосвічена пара (Юрій Петрович — голова асоціації баяністів-акордеоністів, Лариса Іванівна — заступник директора Кіровоградського музичного училища) відразу сприйняла ідею «Провесені» і стала разом із Валентиною Ревенко її осердяком. До них іще можна додати й директора музичної школи Юрія Любовича.

Поступово сформувалося й авторитетне журі, яке вже кілька років поспіль очолює доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії імені Чайковського Микола Давидов. До складу журі входять: народний артист України, професор Сергій Баштан, професор Микола Білокозів, лауреат міжнародних конкурсів Віталій Заєць. Цього разу до них приєдналися представники Міністерства культури і мистецтв Олег Мамченко та Олександр Полусмяк. Відкриваючи IX фестиваль-конкурс, Микола Давидов зазначив, що «Провесін» — це всеукраїнська

школа академічного народного інструментального мистецтва. Не можна сказати, що такого рівня було досягнуто відразу. Але вже після першого конкурсу викристалізувалася ідея поєднати всі ланки музичної освіти: учнів музичних шкіл, училищ, викладачів, народних артистів та лауреатів міжнародних конкурсів. Усі вони зустрічаються на «Провесені». Адже учні та студенти, які потрапляють на фестиваль-конкурс, проходять відбіркові курси у своїх навчальних закладах. Більшість із них продовжують навчання в Національній музичній академії (фестиваль — чудовий шанс, щоб професура академії тебе помітила). Тож «Провесін» — місце зустрічі нинішньої академічної народно-інструментальної еліти та еліти майбутньої. Таке спілкування дозволяє підтримувати високу школу виконавської майстерності, збагачує учасників. Слід зазначити, що під час фестивалю проводиться й велика методична робота: скільки проведено науково-практичних конференцій, майстер-класів, лекцій, творчих зустрічей. Цього року, наприклад, досвідом із колегами ділилися викладачі Л. Бридько із Черкаса, Т. Кач із Луцька, П. Сиротюк із Чернівців, а учасники приїхали з двадцяти міст України.

А МУЗИКА ЗВУЧИТЬ...

«Провесін» має не лише навчальний та методичний напрямки,

а й концертний. У Кіровограді й досі пам'ятають виступи Сергія Грінченка та квартету баяністів Національної філармонії під його керівництвом, бандуристів, лауреатів міжнародних конкурсів Лариси Дедюх, Романа Гриньківа, Оксани Заєць, заслуженого артиста України баяніста Павла Фенюка, дуету лауреатів міжнародних конкурсів — домристки Наталі Костенко та баяніста Сергія Неверва, заслуженого артиста України, кобзаря-лірника Василя Нечепи, заслуженого артиста України, лауреата міжнародних конкурсів Володимира Мурзи, володаря Кубка світу Володимира Зубицького. Це тільки невелика частинка. Крім того, в перших фестивалях брали участь оркестри народних інструментів дитячих музичних шкіл та училищ, ансамблі бандуристів, гітаристів, відомі колективи з Полтави, Донецька, Харкова. Але оркестрова частина «Провесені», очевидно, занадто складна з організаційних причин, отож, поки що довелось від неї відмовитися. А як би вона збагатила музичне життя нашого міста!

Останнім часом перлиною «Провесені» стали концерти Кіровоградського муніципального камерного хору під керівництвом заслуженого діяча мистецтв Юрія Любовича. Щогорічний концерт духовної музики в костелі Святого духа, де поєдналися висока майстерність колективу із чудовим резонансним звучанням, вразив багатьох.

Ще один момент «Провесені» важко обійти увагою: тут можна придбати ноти. Авторські примірники, видані в різних містах, привозять самі учасники, а тернопільське видавництво «Богдан» налагодило випуск цієї літератури, і вона на «Провесені» користується шаленим попитом.

Очевидно, Міністерство культури і мистецтв України помітило успіхи організаторів «Провесені», і, на відміну від обласного управління культури, підтримало фестиваль і фінансово, й методично. Але Валентина Ревенко зазначає, що для неї дуже важливо не забюрократизувати фестиваль, зберегти дух творчої змагальності, об'єктивності оцінок, відданості музиці.

У Кіровограді «Провесін» приходить обов'язково, — як весна.

Світлана ОРЕЛ,
м. Кіровоград

РЕФЛЕКСІЇ

ся приїжджим та іноземцям. Ярослав Максимів родом із Львівської області. Тут, у Києві, він як може, так і заробляє собі на життя. А заробивши копійку, бере в руки фотоапарат і їде фотографувати Змієві ваги на Київщині чи вирушає у подорож Поділлям шляхами Тараса Шевченка — із блокнотом і олівцем, щоб замалювати місця, пов'язані з перебуванням поета у Кременці, Почаєві, Берестечку... Донині художник не мав змоги виставити свої роботи чи навіть показати їх друзям. Не будемо вдаватися до скурпульозного мистецького аналізу — це не наша мета. Ми хочемо сказати, що в час тотальної девальвації всього справді національного і людського, коли на Андріївському продається все: «матрьошки», комп'ютери під класику, численні стилізації і підробки, відвертий несмак, — приємно переконатися, що ще живе справжнє мистецтво. Особистий погляд художника, його ширість, безпосередність, першоімпульс передається глядачеві. Ярослав — дослідник, він не припиняє дивуватися навколишньому світу й дивувати нас. Він зовсім не марнославний художник, а український хлопець, що передав нам свої враження від славного міста Вільна.

Надія НАУМОВА,
науковий керівник відділу Національного музею Тараса Шевченка «Хата на Пріорці»

У цьому місті пройшло два роки ранньої юності нашого поета та художника Тараса Шевченка. Тут він зустрів свою п'ятнадцяту весну, прибувши до Вільна у складі челяді свого поміщика Павла Енгельгардта, ад'ютанта віленського генерал-губернатора. І пізніше, в далекій казахській пустелі, коли значна часова дистанція відділяла його, політичного заслання, рядового

«У ВІЛЬНІ, ГОРОДІ ПРЕСЛАВНІМ...»

окремого Оренбурзького корпусу від тих днів, він згадавав це місто, довгу подорож до Литви через Білорусію по розгрозлому болотистому тракту. Все тут було інакшим, ніж на Україні. Як можна нині уявити собі цього хлопчика, ще майже дитину, що вступає у юність, коли навколо все чуже і всі чужі, і те перше враження, що справило на нього велике місто, зовсім не схоже на українські міста, в яких він уже побував? Вільно, як і Київ, розташувалося на пагорбах берега ріки, але замість золотих куполів — гострі шпиль готичних храмів. В'їжджали до міста через Остру браму з каплицею над нею. Була друга половина березня...

Тарас добре запам'ятав свято Миколая у грудні 1829 року, коли запаливши свічку, взявся до копіювання лубочної картинки із зображенням козака Платова, а на другий день був за це покараний на панській конюшні. Про цей епізод свого життя він навіть розповів у своїй «Автобіографії». А в листах до польського друга Броніслава Залеського, побратима по роках заслання, поет знову й знову згадував «дороге своєму серцю Вільно».

Там же, на засланні, Шевченко написав поезію «У Вільні, городі преславнім...»

Тоді ще й був, от як на те
Не вбгаю в віршу свого слова,
Тоді здоровий-прездоровий

Зробили з нього лазарет, А бакалярів розігнали...

Саме так Шевченко пригадавав події польського листопадового повстання 1830 року та закриття Віленського університету, «бакаляром» якого й був Бронек Залеський. У цьому університеті викладав малювання Яніс Рустемас, що став першим учителем малювання молодого Тараса: у Вільні були виконані перші відомі нам малюнки олівцем — «Портрет батька» та «Марія-Магдалина». У цій поезії згадується ріка Вілія і Закрет, Остра брама з образом Чудотворної ікони Божої Матері. Навіть у снах своїх він бачив Вільно, костюль Святої Анни, в якому зустрічався зі своїм першим юнацьким коханням — швачкою Дунею Гусиковською.

Звичайно, нині важко собі уявити, яким же тоді був той козачок Тарас, але досі збереглися у Вільно вулиці, куточки міста, де він бував, будинок і двір, в якому мешкав Енгельгардт, майстерня Яніса Рустемаса. У цьому місті жили й навчалися Юліуш Словацький, Адам Міцкевич, Яків Головацький.

У лютому цього року у відділі Національного музею Тараса Шевченка «Хата на Пріорці» відбулася виставка «У Вільні, городі преславнім...» Її автор, художник Ярослав Максимів, працюючий та навчаючий у 90-х рр. уже минулого століття у Вільносі, пройшов по

місцях, пов'язаних з іменами Адама Міцкевича, Юліуша Словацького, Тараса Шевченка. Прекрасний литовський край та його столиця нікого не залишали байдужим. Художник не просто фіксує на папері архітектуру Вільноса, він веде нас його вузькими вуличками і дворами, показуючи раптом, як хороший екскурсовод, те, що помітить не кожен: одинокі дерева в дворі, мереживо дерев'яних балкончиків, двері в древніх мурах, за якими ховається таємниця минулого буття багатьох поколінь. У Ярослава немає зовнішньої ефектності, він не зображає парадних фасадів, але з наївною ретельністю вимальовує бруку, червону черепицю дахів, цегляну кладку. Він показує життя міста з його внутрішніх дворів і залучає глядача до співпереживання. Так, дивлячись на двір будинку Енгельгардта, ми можемо уявити, як не раз пробігав ним молодий Тарас на виклик пана, як поспішав він коротшою дорогою, щоб швидше потрапити до майстерні Яніса Рустемаса.

Деякі слова про особистість самого художника, що нині, як і багато його друзів, стоїть на Андріївському узвозі, продаючи, як він сам називає, «галантерею»: фанерні троянди, різьблені шкатулки, плетені корзини та вази, гетьманські псевдобулави, все, що пропонує-

ПРАВДА ЖИТТЯ

Була осінь 1943 року. Вже вкотре за своє віковичне існування стародавній золотокоронний Київ потерпав від навали чергових зайд, цього разу — німецько-фашистських окупантів. "Працює" нищівна машина бабиного Яру, поглинаючи за добу сотні людських життів, бездоганно функціонують Дарницький та Сирецький концтабори. Ешелони вивозять з України безцінний чорнозем і дармову робочу силу.

У центрі міста, на "Дойчштрассе" (Хрещатик), — злітають у повітря будинки, в яких розташувалися керівні німецькі служби. Ці елітні споруди в центрі міста підривають підпільники Івана Кудрі, навіть не роздумуючи над тим, що їхній "патріотизм" коштуватиме життя сотням корінних киян. Адаже німці за кожну диверсію розстрілювали по 10—20 мирних жителів.

Якщо в центрі міста потрясіння сягали свого апогею, то в нас, у кінці Подолу, під Куренівкою, було відносно спокійно. На вулиці Фрунзе залишався колишній плин життя: люди кохали, народжували нове покоління і, як і раніше, вмирили.

В один з таких осінніх днів вздовж вулиці Фрунзе поволі рухалася похвальна процесія. Ховали мою маму, яка померла від сухот, спричинених виснаженням. Я — хворобливе, приречене на загибель маля — скімлив від голоду на руках батька. Очевидці й свідки тих поховань розповідали, що в ту мить назустріч процесії крокували німецькі солдати. Офіцер, що очолював невеликий підрозділ, порівнявши із поховальною процесією, тихо віддав команду своїм солдатам зупинитися і зняти кашкети. Підрозділ зав-

мер, схиливши голови. А офіцер, побачивши на хресті, що несли за труною, дати 1912—1942, підійшов до зажуреного батька й співчутливо взявши його за плече, болісно прошепотів: "Трісать лет... трісать лет... ай-яй-яй..."

Поховавши маму, батько продовжував працювати на деревообробному комбінаті "Буддеталь", куди влаштувався ще до війни. На чолі німецького керівництва комбі-

майстерність, наполегливість і старанну працю. І от Бауер дізнається, що мій батько недавно поховав дружину і в нього вдома без належного догляду залишається хворе немовля (тобто я). Він розлютився на своїх підлеглих керівників: кричав, що фахівець (тобто мій батько) просто не в змозі викладатися повністю на роботі, знаючи, що вдома у нього хворе дитя без нагляду. Він наказав, щоб з

бінаті, часто сварилися за право чергувати біля мене. І їх можна зрозуміти — в Німеччині залишилися їхні сім'ї і діти...

Батькові стало легше, але я все хирів і чахнув. Зовсім перестав їсти й рухатись, губи обкидало вавками, ознаки життя покидали мене. Лікарі розгубилися, шукаючи прятунку. І ось один із них, маляр на ім'я Надь, припавши до мене, благально промовив: "Васильку, скажи, ну що тобі дати?" В цю мить я, розкривши рота, ні з сього ні з того проказую: "Ма-а-ак". Майже ніхто не звернув увагу на це дитяче марення, але Надь рвучко вибіг із кімнати, а через деякий час з'явився з оберемком маку. Він висипав мак із найбільшої маківки, влив туди молока і почав обережно борсати мене, нерухомого, з посклянілими очима. Кажуть, я невідомо відкрив рота і Надь, обманюючи мене, влив мені в рота необхідне цілюще молоко. Тоді знов, тоді ще... — з цих ковтків і почалося моє одужання, я почав набиратись сил, рухатись, посміхатись, їсти.

Радості моїх "нянюк" не було меж.

Потім була осінь 1943 року й визволення Києва. Батько пішов добровольцем на фронт добивати фашистів, а на комбінат повернулося колишнє довоєнне радянське керівництво. Німецькі керівники на чолі з Бауером дременули, залишивши своїх підлеглих робітників — моїх рятівників — напризволяще. Всі вони продовжували працювати на комбінаті "Буддеталь", уже в якості військовополонених, аж до 1950 року.

А батько брав участь у Корсунь-Шевченківській битві, бачив, як застрелився оточений фельдмаршал Штимерман, і був присутній, коли маршал Іван Степанович Конев наказав поховати його

го з усіма почестями, як належить ховати достойного солдата. У Румунії батька було важко поранено. Повернувся він в 1944 році, нагороджений медалями й орденами. Зустріли ми його вже з другою мамою. Деякий час він лікувався у шпиталі при Покровському монастирі; вилікувавшись, став його комендантом. Потім керівництво комбінату "Буддеталь" в особі директора Натана Ісаковича Нульмана розшукало батька й наполягло на поверненні до колишньої роботи деревообробником. Все до тонкощів йому було знайоме. Адаже ніхто не міг своїти роботу на верстатах, які завезли та установили німці. Батько один міг вільно працювати на кожному з них. Назву одного з верстатів я пам'ятаю до сьогодні. Це — німецький деревообробний верстат "Бетхер". Робота з колишніми німцями-співробітниками (окупантами), а нині — військовополоненими, носила тепер вимушений відчужений офіційний характер, без колишніх емоцій. До 1950 року майже всіх їх було репатрійовано по домівках. Останнім від'їжджав маляр Надь. Напередодні від'їзду він все ж потай відвідав наш дім, незважаючи на небезпеку, яка чатувала на нього і на батька.

Роки летять шалено... Немає вже батька, напевно, вже й Надьдесь у вічних світах, але в нашому сімейному архіві зберігається подарунок-портсигар, зроблений його руками з коштовного дерева. Там на кришці вирізаний такий напис: "На вічну дружбу й людяність!" Цей портсигар тримали мої діти, онуки, а напис осягали й осягатимуть новітні покоління, допоки нуртує життя.

Василь СЛАБЕНЯК

ВІЙНА І ЛЮДИ

фото Оксани Цезури

фото Оксани Цезури

нату був Бауер. Слід зазначити, що німецькі війська, озброєні й вишколені, пішли далі з боями, в тилу осілі німці й маляри — зовсім не войовничі, а фахівці мирних професій — теслі, деревообробники, будівельники тощо. Вони завезли на комбінат свої верстати й устаткування.

Батька на комбінаті цінували за

наступного дня над "кіндером" був належний нагляд, який забезпечував би необхідне харчування і медичне обслуговування.

Отож, аби батько міг спокійно й продуктивно працювати, коло мене було організоване постійне чергування з числа німців.

Згодом мені розповідали про те, як німці, що працювали на ком-

«...І НАЧЕ РАДІСНО МЕНІ»

фото Оксани Цезури

ПОЕТИЧНИЙ АВТОГРАФ

Моя земля нерукотворна.
Вона в мені, і я у ній.
Вона і райдужна, і чорна,
В своїй короні вогняній.

Вона погаснути не може,
Не гасне сміх і крик сови.
Благослови мене, о Боже,
На труд святий — благослови...

Садити сад, орати ниву,
З людьми вітатися завжди,
І відчувати мить щасливу
В саду край тихої води.

Коли хлібами пахне днина,
Коли дзвенить дівочий сміх,
І щоб Україна-Батьківщина
Була, як мати, для усіх.
Щоб ми здолали чорне горе,
Щоб перейшли нужденні дні.
Цвіте садок, хлюпоче море —
І наче радісно мені.

Віки пісень на гусях
вигравали.
І я вслухалась в давні ті віки...
До півночі сидіти не боялась
Одним-одна на березі ріки.

Було так тихо-тихо
в цілмі світі...
Найслабший звук з віків не
долітав.
І тільки вітер,
древній сивий вітер
На хвилях темних лодії гойдав.

А понад хвилі викидалися риби
В рожевім ніжнім відсвіті зорі...
І під вітрилом пропливала
Либідь
На чистих хвилях,
На моїм Дніпрі...

Віра АРТАМОНОВА,
учасниця II світової війни

ПІД ВОРОНЕЖЕМ

Осінь 1942 року. Відступ. Наша військова частина отримала наказ рухатися до Сталінграда. Перша зупинка мала бути у Воронежі. За випадкових обставин нас, чотирьох однополчан, розмістили на мішках з борошном, якими була завалена автомашина. По дорозі ми відстали від своєї автоколоні й тому, що наближалася ніч, вирішили звернути на дорогу до якогось села, де й заночувати. Люди показали нам коротшу дорогу до Воронежа, і ми поїхали. Але їхати довелося недовго. Дорога під горою була розмита дощами і порушена зсувом. На ній застряло декілька вантажних автомашин. Об'їхати їх не було можливості, бо ліворуч була гора, а праворуч болото. Вихід був один — чекати, поки проїдуть автомашини. Так закінчувався день...

Наш водій Вася блукав на березі болота, шукаючи місця, де

можна б було його переїхати. І раптом на болоті він побачив старий слід від автомашини, яка колись тут проїхала (можливо, коли косили траву). Ми вирішили скористатися цим слідом. Але до того треба було переїхати водовідвідний рівчак, який пролягав вздовж болота. Ми сіли на мішки, але Вася порадив краще відійти від машини. Сам сів у кабину і на швидкості направив машину до рівчака і... сталося те, що мало бути. Кузов машини відірвався від своїх кріплень, якимсь чином обернувся і мішками донизу впав на землю. Настала ніч. Пішов сніг з дощем. Ми другу добу нічого не їли, а поруч було борошно. Вирішили напекти коржів. Запалили вогонь, змішали борошно зі снігом і почали випікати "омріяні" коржі на лопаті над вогнем. Ця спроба не вдалася. Мокре борошно прилипло до лопати і підгорало. А тут ще й вогонь погас. Підси-

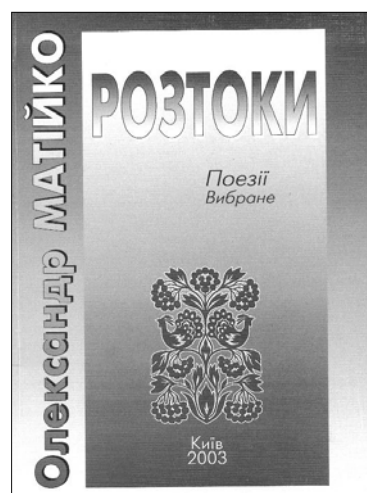
САМОВИДЕЦЬ

лити його було нічим, бо навкруги був степ. Довелося їсти сире борошно. Стало холодно. Сніг з дощем посилювався. Шинель на плечах була така мокра, що вже не стримувала доступу холодної суміші до тіла, і вода стікала по кістках від плечей до ніг, які теж були мокрі. То була жахлива ніч.

А ранком двоє пішли до хатинки, які, як марево, виднілися на обрії. Звідти прийшли з двома дядьками, які несли з собою жердину і торбу з якимось інструментом. Разом з нами вони абияк приладнали кузов, ми його завантажили мішками і по тому сліду переїхали болото. Надвечір дісталися Воронежу. Знайшли своїх, вони були збентежені нашим зникненням і затримали свій від'їзд. Фантастично, але ніхто з нас не захворів. Далі були нові випробування, та у спогадах про них чільне місце займають та ніч і той сніг з дощем...

Олег ТРИКАШ

У ТІНІ БДЖОЛИ

Олександр Матійко.
Розтоки. Поезії. Вибране.
— К., 2003.

У книзі вибраних віршів поета-фронтовика Олександра Матійка багато роздолля, тиші, квіту, — України. Його Муза — народжена в селі Івки Богуславського району Київської області, біля благословенної ріки Рось, звідки відлунює глибинне: роси-руси...

Ідуть вони, мої віршата,
всю дорогу по стерні,
по колгоспній,
голокопній,
по отій, що на війні.

У слові поета віддзеркалюються таємниці природи, які непросто помітити метушливим поглядом:

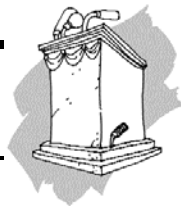
Тінь бджоли... За нею квіти
яблунятами стають.

Сокровенність і природність — як два береги ріки Поезії. У царині любові, де козацька ковила, так привільно виспіваєтьс словом українським, в якому і стріль-вода яриться, і мати на стежці у пам'яті, і вітер чорнобильський...

Неголосні вірші О. Матійка — про справжнє, невмируще. Скорописли "на злобу дня" летять за вітром, як мітингові листівки. А Поезія дихає вічністю, бо сама є нею:

А Слово наше Боже...
Не вмерло і не вмере.
Стараймося.
Схоже —
наша бере.

Галина ГАРМАШ

ТЕЛЕУКРАЇНІЗАЦІЇ НЕ БУДЕ. ПОГРАЛИСЯ — І ДОСИТЬ

Не встигли українці порадишити рішення Нацради з питань телебачення та радіомовлення, яке передбачало лише українське мовлення в нашому ефірі, як своє вагомє слово вирішив сказати гарант Конституції Леонід Кучма. Трактуючи Основний Закон, він заявив, що домінування української мови в українському ж таки телерадіопросторі є неконституційним. Мовляв, погралися — і досить.

Цікаво, якою статтею Конституції керувався Леонід Данилович? Адаже в рішенні Нацради чітко зафіксовані права національних меншин переглядати місцеві телепрограми рідною мовою, відповідно до пропорції тієї чи іншої меншини в певному регіоні України (згідно з результатами всеукраїнського перепису населення 2001 року).

На заяву Кучми відреагував Віталій Шевченко — член Національної ради з питань телебачен-

ня і радіомовлення, якій і належить "мовне" рішення.

У відкритому листі до Президента України він повідомив, що для 67-ми відсотків українців рідною є українська мова, але вони мають змогу дивитися і слухати навіть менше, ніж 32,5 % телерадіопрограм рідною мовою. У східних та південних регіонах, де українці все ж домінують за кількісним показником, ситуація з українськомовним телерадіопростором іще гірша. Але, за словами Шевченка, після заяви Кучми сподіватися на кращі показники не варто.

Найбільше автора листа обурив той факт, що розгляд проблеми дотримання законодавства про мови на телебаченні та радіо здійснювався за наполяганням підзвітних Президентів органів виконавчої влади. Наприклад, восени минулого року від уряду надійшло прохання відреагувати на висновки Рахункової палати, де зазначалося, що "Національна рада з пи-

тань телебачення і радіомовлення України, ігноруючи виконання законів України щодо мовної політики, не контролює мовного режиму комерційних телеканалів та не забезпечує дотримання ними ліцензійних умов діяльності". Було офіційно вказано, що "Національною радою допущений недержавний підхід при створенні умов функціонування й розвитку української мови як державної". Окрім того, Нацрада отримувала безліч документів, спрямованих на захист української мови. Це були постанови Верховної Ради, запити депутатів, листи з Кабінету Міністрів та Адміністрації Президента.

Зокрема підзвітний Президентіві Держкомтелерадіо Іван Чиж стверджував: "Закон України "Про телебачення і радіомовлення" передбачає, що телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою. Проте нині певна частина телерадіоорганізацій не дотримується вимог цього закону. Таким чином звужується сфера функціонування української мови, припиняється її роль як важливого чинника консолідації суспільства". У зв'язку з цим орган, який від імені Президента України формує в державі інформаційну політику, просив його "забезпечити виконання телерадіоорганізаціями вимог мовного законодавства у частині трансляції телерадіопрограм державною мовою".

СЛОВО ПРО СЛОВА

що спричиняє соціальну напругу в суспільстві та суперечить інтересам національної безпеки України". Призначений Кучмою Голова Держкомтелерадіо Іван Чиж стверджував: "Закон України "Про телебачення і радіомовлення" передбачає, що телерадіоорганізації ведуть мовлення державною мовою. Проте нині певна частина телерадіоорганізацій не дотримується вимог цього закону. Таким чином звужується сфера функціонування української мови, припиняється її роль як важливого чинника консолідації суспільства". У зв'язку з цим орган, який від імені Президента України формує в державі інформаційну політику, просив його "забезпечити виконання телерадіоорганізаціями вимог мовного законодавства у частині трансляції телерадіопрограм державною мовою".

Національна рада нещодавно оприлюднила рішенням виконала відповідні вимоги й заявила про жорсткіші "мовні" правила гри в телерадіопросторі. Разом із тим, за словами Шевченка, вона потурбувалася про врахування інтересів національних меншин, і про те, що домінування росій-

ської мови є проблемою національної безпеки України. До речі, саме в цьому рішенні Нацради чітко зафіксоване врахування запитів нацменшин, як того вимагає Європейська хартія мов. "До цього в нормативних документах не було жодної чітко сформульованої норми, яка б вимагала втілювати це рішення в життя", — сказав у своєму листі Віталій Шевченко.

Очевидним є те, що рішення Леоніда Кучми збігається в часі з невдоволенням парламентаріїв Російської Федерації, які часто піднімають галас після обережних спроб українців захистити свої національні інтереси. Але конституція і закони в нормальній правовій державі завжди стоять вище від особистих амбіцій окремих представників влади. Тому члени Нацради мають повне право відстоювати правильність своєї позиції, якщо вони впевнені в тому, що правда на їхньому боці. Не забуваймо й про те, що незабаром в Україні відбудуться президентські вибори. А тому можна припустити, що й мовне питання буде засобом маніпуляції політичними владодержателями виборців.

Богдан ГДАЛЬ

СУДДІ, НЕ БИЙТЕ ЖУРНАЛІСТІВ!

Таке гасло тримав у руках журналіст газети "Свобода" Володимир Бойко, який 29 квітня 2004 року почав безстрокове голодування біля приміщення Верховного Суду України. Його вимогою було притягнення до відповідальності судді Калінінського суду міста Донецьк Карпушової, яка 9 квітня під час процесу над підполковником міліції у відставці Михайлом Халаджою без правових підстав наказала правоохоронцям викинути журналіста Бойка із зали судових засідань.

Бойка було побито правоохоронцями, і при цьому винних не знайшли. Тому він прийшов шукати справедливості до Києва. Приблизно через годину після початку акції Володимира Бойка біля Верховного Суду до журналіста підійшов офіцер міліції, який вимагав забрати речі й плакати та припинити голодування. Потім майор пішов викликати машину з Печерського РВВС, а до голодуючого вийшов помічник голови ВСУ, який повідомив, що Верховний Суд навряд чи матиме змогу допомогти журналістові "в цій справі". Згодом відбувся другий раунд переговорів — цього разу з Бойком уже розмовляв особисто голова ВСУ Василь Маляренко. Він дав вказівку Віктору Кривенку (голови Ради суддів України) розібратися у "справі Карпушової". Голодування тимчасово призупинено.

Якщо винних не знайдуть, пікет буде поновлено.

Ось що розповів В. Бойко кореспонденту "Слова Просвіти":

— Чому Ви зважилися на крайній захід — голодування?
— Те, що відбулося 9 квітня 2004 року в Калінінському районному суді Донецька, є безпрецедентним навіть для нашої держави. Я по-людськи розумію суддю Карпушову, якій було неприємно, що фальсифікація, до якої вона вдалася, підробивши протокол, 30 березня 2004 року була висвітлена на сторінках "Свободи". Коли я приїхав у Донецьк на чергове судове засідання, вона викликала міліцію і наказала викинути мене із залу. Мене побили й виштовхали за двері. Я негайно звернувся до прокуратури за проханням порушити за фактом побиття кримінальну справу. Головний редактор

СКАНДАЛ

"Свободи" Олег Ляшко написав листа Голові Верховного Суду України Василю Маляренкові, в якому попросив його прийняти терплого.

— Чи є якийсь результат?

— Ні, бо прокуратура Донецька, Генеральна прокуратура, Голова Верховного Суду роблять вигляд, ніби нічого не трапилося. Оскільки жодних правових засобів вже немає, тобто вони вичерпані, єдиний варіант — вдатися до тиску на судову владу. Для того, щоб примусити Маляренка як члена Вищої ради юстиції внести подання до Вищої ради про звільнення судді Карпушової. І таким чином виконати вимоги Закону. Бо притягнути суддю Карпушову до дисциплінарної відповідальності неможливо. Відповідно до закону "Про статус суддів", для того щоб порушити дисциплінарне провадження, потрібне відповідне рішення голови кваліфікаційної комісії суддів місцевих судів Донецької області. Але цією головою є матір судді Карпушової — суддя Апеляційного суду Приходько. Тому на всі звинувачення та звернення суддя Карпушова має тільки одну відповідь: "А ви знаєте, хто у мене мама?" Також до відповідальності має бути притягнений Голова Калінінського суду міста Донецька Володимир Ушенко, який заявив, що дії судді були абсолютно правильними. Судове засідання було відкритим, а тому я мав повне право бути присутнім на ньому. Саме цей факт роздратував суддю.

— Тобто Ви вважаєте, що це була особиста розправа?

— Так, бо їй було неприємно, що я там присутній, адаже після цього в "Свободі" могла б бути чергова публікація про фальсифікацію у справі. Від цієї влади очікувати дотримання норм Закону не можна, але з іншого боку — не можна дозволяти їй так поводитись. Дарувати такі речі — не поважати себе. Тому я перебувати біля приміщення Верховного Суду, доки не будуть притягнуті до відповідальності суддя Калінінського суду Карпушова та його Голова Володимир Ушенко.

Богдан ГДАЛЬ

ПЕРЕМОГИ

ДЕНЬ...

Свято 1 Травня, як, зрештою, і День Перемоги, за роки незалежності трохи позбулося винятково червоних кольорів. Попри те, що ідеологічно протилежні політичні сили не втомлюються влаштовувати масові акції солідарності чи протесту саме в перший день останнього весняного місяця.

АКЦІЯ

Цьогорічний Першотравень був особливо велелюдним у центрі Києва за рахунок участі в масових акціях не лише традиційно лівих демонстрантів, а й тих, кого в лавах солідарних трудящих побачиш нечасто. Зокрема про свою участь напередодні заявили "Регіони України" і соціал-демократи об'єднані, яких годі запідозрити в прихильності до пролетарських ідеалів чи в нелояльності до влади. Але якщо "регіонали" з ескедаками проблем із отриманням дозволу на акцію у столичній мерії не мали, то "Нашій Україні" і БЮТ напередодні намагалися підсунути гарбуза. Київські зверхники дуже потерпали за правопорядок на Хрещатику, потенційними порушниками якого чомусь мала виступити права опозиція.

9 Травня, як ніколи раніше, цього року здобуло політичний підтекст. Ветерани війни вкотре відчували, як уміють їх любити раз на рік державні мужі за державний, звичайно, кошт. Прем'єр Янукович, він же кандидат у президенти, заявив, що матеріальна допомога учасникам війни буде відтепер не одноразовою, а щомісячною. Шкода, що не всі ветерани змогли дожити до виборчого 2004-го. Вони й гадки, мабуть, не мають, що знову потрапили на війну — за електорат — наразі безкровну, але не менш драматичну. Принаймні, після травневого подарунка від Віктора Федорівича традиційних виборців у комуністів та соціалістів напевне поменшає.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ЛИТВИН ПОВЕРТАЄ КОНСТИТУЦІЙНУ РЕФОРМУ

КОМЕНТАР

Спікер Верховної Ради України Володимир Литвин заявив, що готовий поставити на розгляд парламенту законопроекти про внесення змін до Конституції. За його словами, мова йде про альтернативні проекту № 4105 законопроекти, які отримали позитивні висновки Конституційного Суду, зокрема про законопроект № 4180, внесений парламентською більшістю. "Якщо Президент поставив задачу, значить треба повертатися до неї", — сказав Литвин. Раніше Голова парламенту заперечував можливість голосування за інші проекти змін до Конституції України, оскільки, за його словами, вони пропонують зміни в ті ж положення Основного Закону, що й не підтриманий законопроект № 4105. Тепер же на запитання журналістів, чи не суперечить він власним, раніше сказаним,

словам, спікер відповів: "Я не голова Конституційного Суду, не є суддею Конституційного Суду, щоб давати висновки про автентичність тексту".

Рішення Литвина на Інтернет-конференції сайту "Телекритика" прокоментував Голова комітету з питань свободи слова та інформації Верховної Ради України Микола Томенко. Він сказав: "Литвин свого часу на зустрічі з регіональними ЗМІ 18 хвилин зачитував тексти законодавчих актів, які забороняють протягом року голосувати одні й ті ж самі зміни до Конституції. Цей юридичний аналіз я вважаю дуже коректним. Тоді телеканали його не показали. Тепер спікер змінив свою думку. Однак я думаю, що вимога Президента голосувати за зміни до Конституції допоки не буде результату, вже не буде виконана".

Б.Г.